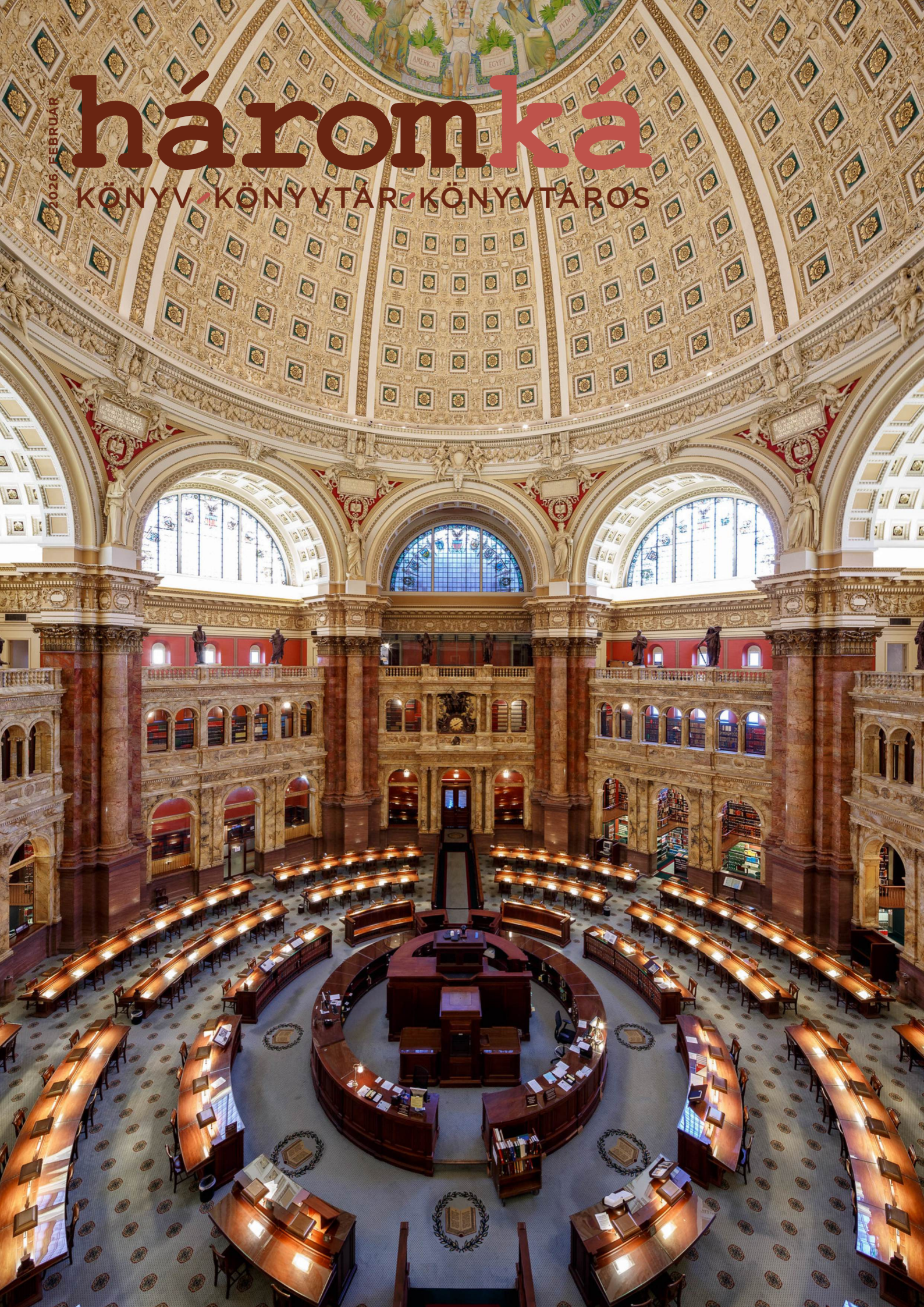

2026. FEBRUÁR

háromk

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

Önismereti eszközök egy karnyújtásnyira – interjú Béres Judittal	3
Hatvanéves az MKE Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete	6
A Kongresszusi Könyvtár magyar gyűjteményének őre – Interjú Sike Erikával	8
A magyar kultúra napja – Átadták az idei Minősített Könyvtár címet, valamint a Könyvtári Minőségi Díjat	11
Kis könyvtár, nagy felelősség: egy szakkönyvtár küldetése	12
A Magyar Szó Sajtó- és Nyomdamúzeum: a múlt, a jelen és a jövő találkozása	14
Megújult a csabacsüdi könyvtár	16
Egy iskolaépület könyvtári újraértelmezése	17
Zöld könyvtárak, ÖkoKörök	19
Hogyan szólítják meg a könyvtárak a Z generáció tagjait?	21
Ünnepelt a szakma a Magyar Kultúra Napján	25
Széchenyi-könyvestek: Új könyvekről a nemzet könyvtárában	26
Sokszínűség és befogadás: Beszámoló egy hágai workshopról	28
A megújulás útján: A nemzeti könyvtár tartalomszolgáltatásai 2.	30
Egy afrikai építészmérnök-hallgató a magyar állambiztonsági szervek látómezejében	32
A magyarországi szabadkőművesek és a könyvtárak a dualizmus korában	33
Könyvtárosok dolgozószobája	35

IMPRESSZUM

háromkA 4. (34.) évfolyam, 1. szám

FELELŐS KIADÓ: Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója
 FŐSZERKESZTŐ: Szeifer Csaba
 A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: Szüts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója
 SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Hegedűs Henriett, Horváth Sándor Domonkos, Juhász Zoltán, Képes Gábor, Oros Sándor, Ráczné Radó Rita, Rostás Norbert, Szabó Tünde, Szócs Endre, Varga Éva, Verók Attila
 OLVASÓSZERKESZTŐ: Horváth Barnabás, Ormándy Marcell Ottó
 TECHNIKAI SZERKESZTŐ: Varga Csilla
 BORÍTÓFOTÓ: Shawn Miller

A SZERKESZTŐSÉG CÍME: 1014 Budapest, Szent György tér 4–5–6., TELEFON: (06 1) 224-3788, E-MAIL: haromka@oszk.hu
 URL: <https://journals.oszk.hu/haromka>, <https://epa.oszk.hu/haromka> LEVELEZÉSI CÍM: 1276 Budapest Pf. 1205.

ISSN 3004-1252 (Online)

Önismereti eszközök egy karnyújtásnyira

A Magyar Irodalomterápiás Társaságot 2021 óta vezeti elnökként **dr. Béres Judit**. A mostani interjúban szó esik a szervezet indulása óta eltelt évek tapasztalatairól, a biblioterápiás képzés hazai helyzetéről, illetve a terápiás olvasás fontosságáról.

Magyar Irodalomterápiás Társaság

Olvass velünk, ismerj magadra, beszélj róla!

Az elmúlt évben volt 15 éves a Magyar Irodalomterápiás Társaság. Melyek voltak ennek a másfél évtizednek a mérföldkövei?

A 2010 szeptemberétől működő Magyar Irodalomterápiás Társaság az irodalomterápia első hazai szakmai szervezeteként jött létre, először egy néhány fős közösségként, melyet a közös képződés és érdeklődés hozott össze. Azóta országosan, sőt országhatárokon túl is vannak tagjaink, a létszám pedig megtízszereződött. A tagok hazai egyetemeken, ahol ma már sok helyen van ilyen szak, valamint a külföldön elérhető képzéseken szereztek diplomát, és ugyanezek a helyek sokan kiképzőként is jelen vannak. Időközben egyre többen lettünk, akik a Magyarországon 50 éve jelen lévő klasszikus biblioterápia mint csoportmódszer mellett azt a modern, komplex irodalomterápiát is képviselik, amelyről Nicholas Mazza Irodalomterápia című könyve szól. Egyre

többféle szakma felől kezdtek érkezni azok, akik segítő-fejlesztő szakemberként az irodalomterápia módszerével is ki szeretnék volna egészíteni az eszköztárukat. Teret nyert munkánkban a kortárs irodalmi szövegek használata és a terápiás írás is.

Már az én elnökségem alatt, az utóbbi 5 évben, elkezdünk hazai és nemzetközi konferenciákat, workshopokat szervezni, bekapcsolódtunk nemzetközi projektekbe. Ezek a hazai közönség érdeklődésére ugyanúgy számot tartottak, mint a nemzetközi figyelemre, bekapcsolva minket az európai vérkeringésbe. Büszkeségünk, hogy mi indítottuk el az európai irodalomterápiás konferenciákat, amelyek minden évben máshol kerülnek megrendezésre, Budapest után a finn Jyväskyläben, idén pedig az angliai Canterburyben. A nemzetköziesítés gyümölcseként megalapítottuk a European Journal for Biblio/Poetry Therapy online folyóiratot, amelynek jelenleg mi vagyunk a kiadója.

”

Időközben egy kreatív ötletekkel teli, innovatív, egymást is támogató közösség jött létre, ahol méretei ellenére nagy az összetartás

Fotó: Magyar Irodalomterápiás Társaság

Emellett részt vettünk több irodalomterápiával kapcsolatos ismeretterjesztő kiadvány elkészítésében is, ezek között van csoportokat bemutató módszertani tanulmánykötet („Az olvasás segít élni, átélni és túlélni is” címmel, a Womanpress Kiadónál), tematikus olvasmányajánló kötet (*Szövegtelelő. Találd meg magad az irodalomban!* címmel a Libertine Kiadónál) és online mentálhigiénés füzet-sorozat is, amellyel minden évben a mentális egészséggel kapcsolatos olvasmányajánlásokkal járulunk hozzá, és szerkesztve közöljük olvasóink saját írásműveit is. Amit még fontosnak tartok, hogy időközben egy kreatív ötletekkel teli, innovatív, egymást is támogató közösség jött létre, ahol méretei ellenére nagy az összetartás, és ahonnan mindig felbukkan

egy-két új ötlet, kezdeményezés, amit megvalósíthatunk. Az utolsó nagy mérföldkő, amit elnökként még szeretnék elérni: a saját képzésünk beindítása.

A több mint tíz éve indult irodalomterápiás képzés szakfelelőse vagy a pécsi egyetemen. Hogy látod a képzés itthoni helyzetét? Több interjúban is említetted korábban, hogy a képzésekre egy ideje már nem csupán a könyvtárosok köréből kerülnek ki a hallgatók.

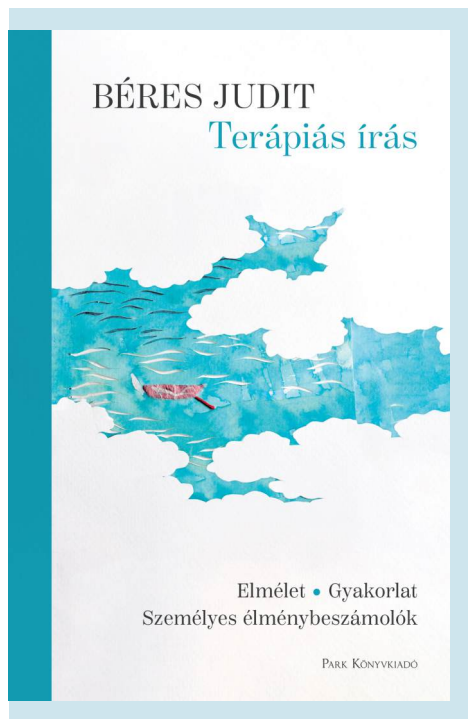
Miután magam is elvégeztem a Hász Erzsébet által alapított biblioterápiaképzést, lehetőséget kaptam a Pécsi Tudományegyetem könyvtárosképzésében, hogy 2013-ban mi is elindítsuk

a szakot. Így a PTE-n, a 2014. februári kersztféléven jöttek az első hallgatók. Sok változtatást is eszközöltünk, több olyan kurzust is beletettünk a programba, ami nagyon hiányzott, például a 100 órás irodalomterápiás önismereti saját-élmény csoportot. A mai napig ez a legvonzóbb a képzésünkben. Kezdetől fogva két városban, Pécsen és Budapesten is van tagozatunk, és sokféle alapszakmával jönnek hozzánk továbbképződni. Még mindig vannak könyvtárosok, de kisebb számban, viszont sok a pedagógus, szociális munkás, pszichológus, pszichiáter, művészetterapeuta, lelkész és coach. Mindenki ezekre a területekre viszi vissza a módszert, ami nagyon jó.

Számomra fontos, hogy a „pécsi iskola”, ahogy az olasz kollégák jegyzik, nemcsak itthon jelent magas mércét, hanem külföldön is, a Veronai Egyetemen például a mi képzésünk curriculumát követve jött létre a mesterszak, aminek azóta is oktatója vagyok. Az irodalomterápiával időközben, a többi művészetterápiával együtt nagyon népszerű lett, sokat keresik a „felhasználók” is ezeket, és sokan akarják tanulni, nagy a kereslet. Ma már az összes nagyobb egyetem hirdeti ilyen képzést, egy-két éveset, mellette pedig vannak rövidebb, bevezető jellegű tanfolyamok is. Az egyetemeken a módszer interdiszciplinaritása és a nehézkes finanszírozás, illetve a hozzáértő humánerőforrás szűkössége miatt nincs könnyű dolgunk, ezért szerintem az egyesületi keretben kínált képzésnek van igazán jövője.

A közelmúltban két, szakmai szempontból kiemelkedő kötet gazdagította a munkásságod. Az egyik egy fordítás, Nicholas Mazza Irodalomterápiája. Elmélet és gyakorlat című kötete, erről nálunk is megjelent egy írás, illetve múlt év decemberében a saját könyved Terápiás írás címmel. Miként tudják ezek a kötetek támogatni a szakmai közösséget, és miért lehetnek ezek hasznosak a laikus olvasónak?

A Multiverzum Kiadónál megjelent Mazza-kötet egy szakkönyv, ezért inkább gyakorló szakembereknek és a módszerben képződőknek ajánlanám. Nem állunk túl jól a magyar nyelven elérhető kurrens szakirodalmakkal, ezért fontos, hogy Mazza mint a nemzetközileg legtöbbet hivatkozott

szerző most már nálunk is könnyebben hozzáférhető. A kötete nemcsak azért értékes, mert egy gyakorló szakember közel 40 éves tapasztalatát osztja meg, hanem azért is, mert bemutatja, hogy egyéni, családterápiás, csoport- és közösségi keretekben hogyan alkalmazható a modern komplex irodalomterápia. Az olvasó rengeteg gyakorlati példát, feladatot, ötletet találhat a könyvben, miközben a történeti háttérrel, a tudományos kutatásról és a képzésről is megtudhat újabb információkat. A mellékletben magyarul eddig nem olvasható versek műfordításai is helyet kaptak.

A Terápiás írás hasonlóan vállalkozik, a terápiás írás sokféle modalitását mutatja be elméleti fejezetek és sok-sok gyakorlati példa alapján. Ezt a szakemberek mellett az érdeklődő laikus olvasók is használhatják, hiszen az írásgyakorlatok jó része otthon is kipróbálható. Fontosnak tartottam azt is, hogy megszólaltassam azokat, akik már kipróbálták a bemutatott írásgyakorlatokat. Az ő élményeik sokakat inspirálhatnak, miközben betekintést engednek abba is, hogy az írás hogyan hat.

És ha már az újdonságokról beszélünk: tavaly indítottatok egy nemzetközi online szakmai folyóiratot, decemberben már a harmadik lapszámot publikáltátok. Milyen volt a szakmai fogadtatása?

A European Journal for Biblio/Poetry Therapy elsősorban az Európában tevékenykedő irodalomterapeuták, biblioterapeuták és írással dolgozó szakemberek fóruma kíván lenni.

Ez teljesült, hiszen a konferenciáink és a nyomukban megjelenő lektorált, szerkesztett tanulmányok most már mindenki számára láthatóvá teszik azt a sok fontos eredményt, ötletet és tapasztalatot, amelyet a kollégák eddig felhalmoztak, azonban a nyelvi

ségi szellem és a hálózatosodás pozitív hatásai pedig már érződnek.

Azt is fontosnak tartom, hogy tudományos léptékekkel mérve is színvonalas publikációkat közlünk, ami által a folyóiratok nemzetközileg rangsorolt, idézett, számontartott és mérvadó orgánumi között is eséllyel indulunk. Ehhez még kell sok munka és idő, de beérik.

Sok helyen elmondtad már, hogy a terápiás olvasás sokat segíthet feldolgozni egyes élethelyzeteket, de nem csupán az olvasás, hanem az írás is lehet terápiás módszer. Olvasóként, de nem kliensként miként találhatjuk meg a kapaszkodókat a szorongásokkal teli, bizonytalan jelenünkben, az általad is említették segítségével?

Nemcsak a Park Könyvkiadónál megjelent Terápiás írás, hanem a korábban megjelent Élet a sorok között című kötetben is bemutattam számos írásgyakorlatot, amit otthon lehet próbálgatni. Apró napi rutinok, amelyeket bárki be tud illeszteni, mint például a terápiás naplóírás strukturált gyakorlatai, lehetővé teszik, hogy minimális ráfordítással rendszeresen tegyünk valamit magunkért, a saját mentális egészségünkért. Ugyanakkor azt is hangsúlyoznám, hogy az írás erős eszköz, sok fájdalmas, nehéz témát, elakadást is felszínre hozhat, amelyek kapcsán már jobb, ha nem vagyunk egyedül, hanem egy segítő szakember vagy egy irodalomterápiás csoport támogatásával tudunk haladni. Mindkét könyvben ajánlok ismereti témák szerint szépirodalmat is, hozzájuk illő gyakorlatokkal, ami az olvasni vágyókat is orientálja. Számomra ilyen módon az olvasás-népszerűsítés is fontos cél maradt.

Apró napi rutinok, amelyeket bárki be tud illeszteni, mint például a terápiás naplóírás strukturált gyakorlatai, lehetővé teszik, hogy minimális ráfordítással rendszeresen tegyünk valamit magunkért, a saját mentális egészségünkért

korlátok miatt nem voltak hozzáférhetőek. Sokan ezen keresztül nyertek tágabb perspektívát a szakmára, és új szakmai ismeretségek, barátságok is kötődtek. Csatlakoztak hozzánk izraeli, kanadai és ausztrál kollégák is. A közös-

Fotó: MKE Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete

Hatvanéves az MKE Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete

1965. február 6-án alakult meg Miskolcon az ország első területi szervezeteként a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Körének (MKSZEK) miskolci csoportja. A szakmai szerveződés előzménye 1962 májusáig vezethető vissza, amikor a Tudományos Ismeretterjesztő Társaság (TIT) Borsod megyei szervezetének irodalmi szakosztályán belül könyvtáros-szakcsoport létesült. Az újonnan létrejött szakmai egyesülés és kapcsolatteremtés helyi formájában elnöknek Kordos Lászlót, a Miskolci Városi Könyvtár igazgatóját, titkárnak Kuchta Gyulát, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának csoportvezetőjét választották meg. A működés megkezdését követően egyre gyakrabban jelentkezett egy önálló, a TIT szervezetétől független, országos hatókörű egyesület megalakításának igénye. A szakmai csoportosulás kezdetben miskolci, majd borsodi csoport néven szerepelt a TIT és az MKSZEK nyilvántartásában. Az MKE megalakulását követően azonban Borsod Megyei Szervezet néven említették.

Az MKE országos elnökség javaslatára 1972-ben Ifjúsági Könyvtáros Szekció megalakítását kezdeményezték. 1973-ban az új szekció elnökének Győri Erzsébetet, az MKE BMSZ elnökét, az MVK igazgatóját kérték fel.

A BMSZ működése ezt követően viszonylagos volt, amelyet tovább nehezített a törzslapok lovaskártyákra történő át-dolgozása során keletkező problémák is. Ezen az állapoton változtatott az 1976. július 5-én kelt levél, amelyet Orosz Bertalanné, az egri megyei könyvtár igazgatója és dr. Sipos Istvánné, az MKE Heves Megyei Szervezetének elnöke közösen írt a

BMSZ elnökének. A dokumentumban összehívták a környék könyvtárosait a könyvtárosképzés sanyarú helyzetének megvitatása végett. Sajnos a meghívásnak sem a minisztérium, sem a főiskola nem tett eleget. Ezért a HMSZ dekrétumot szerkesztett annak érdekében, hogy az 1977/78-as tanévtől kezdődően, az egri Ho Si Minh Tanárképző Főiskolán beindulhasson a könyvtárosképzés. Ennek alapján Hernádi Istvánné, a BMSZ elnöke aktív levelezésbe kezdett, könyvtár-igazgatókat keresett meg. „A megye nagy szegényére vall, hogy a helyi szervezet nem működik” – állt a Magyar Andrásnak, az SZMT Központi Könyvtár igazgatójának írt levelében. Közbenjárásának köszönhetően rövid idő alatt a BMSZ újjáalakult. Elkészítették 1977-es munkatervüket, amelynek fontos pontja volt, hogy felmérjék, kik azok a kollégák, akik tagjai az egyesületnek. Könyvtári hálózatonként összekötöket választottak, akik a megye különböző típusú könyvtáraiban működő tagtársakat tájékoztatták az egyesület munkájáról.

A tagnyilvántartások rendezetlensége miatt 1978-ban Nagy Gábor mint az NMEKK összekötője levélben fordult az MKE titkárságához a nyilvántartás mielőbbi rendezése céljából, kérve az érvényesítő bélyegeket, az új tagsági igazolványok eljuttatását és minden egyesületi tagnak rendszeres tájékoztató küldését. Leveléhez mellékelte az NMEKK-ban dolgozó egyesületi tagok név- és címjegyzékét, illetve bér- és tagságdíj-adatait. Egyúttal nyomatékosan kérte, hogy a csoport tagjainak ezek után ne küldjenek csekkeket, felszólítást. A megkeresésre dr. Székely Sándor, az MKE elnöke reagált. Válaszlevelében

kifejtette, hogy a tagdíjbélyeg 1974-ben megszűnt, 1975-ben új igazolványt vezettek be. A tagdíj befizetését a tagnál maradó postai csekkszelvény igazolta. A küldött névjegyzéken régi tagokként feltüntetett személyek közül csak 4 fő szerepelt a központi nyilvántartásukban. A többieknek sem nyilvántartó kartonja nem volt, sem a postázó címlistán nem szerepeltek, mert mint írta: „amin nem is lehet csodálkozni, hiszen valószínűleg évek óta nem fizettek tagsági díjat”. Ugyanakkor megkérte Nagy Gábort, hogy a 10 új tagon kívül a többi 15 taggal is töltsen ki a mellékelten megküldött adatlapból egy-egy példányt, és írassa rá fent a tagsági igazolványuk számát is. „Ez támpontot jelent számunkra annak megállapításához, hogy mióta voltak tagok. Az új igazolványra a réginek a száma kerül” – írta az MKE elnöke.

Az 1980-as években a BMSZ rendezvényeinek számában és a rendezvényen részt vevők számában jelentős mértékű emelkedés volt tapasztalható. 1984-ben egy, a magyar könyvtárügyben eddig példátlan rendezvényt hozott létre a megyei szervezet. Az 1973-ban tragikus hirtelenséggel elhunyt Szőnyi László könyvtár-igazgató születésének 60. évfordulója alkalmából emlékülést rendezett a Miskolci Galériában. A visszaemlékezések nyomtatásában a Borsodi Könyvtári Híradó 1984. évi 1-2., összevont számában jelentek meg.

1993-ban vált ki és alakult önálló szervezeti egységgé a Zempléni Könyvtárosok Szervezete. Elnöknek Halász Magdolnát, a Sárospataki Városi Könyvtár igazgatóját választották. A területi szervezet 2017-ben megszűnt. 2018-tól a hivatalos elne-

Csoportkép az edényi kastélyban, 2015-ben ▲

A miskolci zsinagóga megtekintői, 2022-ben ►

vezés MKE Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezetre módosult.

A könyvtárosi hivatás és szakmai örökség, valamint a haladó hagyományok ápolását szolgálva 2009-ben ünnepelte meg Kordos László születésének 100. évfordulóját a BMSZ. A jubileum alkalmából a megyei szervezet emléknappal, tevékenységét felidéző emlékkonferenciával és sírjának koszorúzásával tiszteltett élete és érdemei előtt. Emlékét 2009-től emléktábla, nevét 2019-től a Herman Ottó Múzeum olvasóterme és itt látható állandó kiállítása őrzi.

A BMSZ fennállása óta négy MKE vándorgyűlés (1970, 1982, 2004, 2017) helyszíne volt Miskolc, amelyek szervezésében és sikeres megvalósításában tevékenyen részt vállalt. Az MKE Helyismereti Könyvtárosok Szervezete felkérésére a BMSZ elvállalta 1997-ben a Helyismereti Könyvtárosok IV. Országos Tanácskozásának megrendezését. A rendezvény országos sikert aratott, azon 142 könyvtáros és 28 határon túli vendég találkozott.

Az MKE elnökségébe előbb Miskolcon már ismert, később országosan is elismert könyvtáros-szakemberek kerültek. Elnökségi tagok voltak: Zsidai József, Magyar András, Szőnyi László, Hernádi Istvánné, Venyigéné Makrányi Margit. Miskolci elnöke egy alkalommal, 1979–1982 között dr. Zsidai József, az NMEKK főigazgatója személyében volt az MKE-nek.

”

A BMSZ fennállása óta négy MKE vándorgyűlés (1970, 1982, 2004, 2017) helyszíne volt Miskolc, amelyek szervezésében és sikeres megvalósításában tevékenyen részt vállalt

MKE Emlékéremben részesültek: dr. Zsidai József (1985), Hernádi Istvánné (1988), Dajkáné Mészáros Mária (2008), Gulyás Lászlóné (2016), Espán Edina (2017), Nagy Gábor (2020), Molekné Kőrösi Beatrix (2022), Venyigéné Makrányi Margit (2023).

Szinnyei József-díjban részesült 2015-ben könyvtári szakterületen hosszabb időn át végzett kiemelkedő teljesítménye elismeréseként Laki-Lukács László edényi könyvtárigazgató, helytörténeti kutató, néprajzi gyűjtő és vázonszövő, a megyei szervezet 1996–1999 közötti elnöke.

A BMSZ fontos feladatának tartja tagtársai ismereteinek bővítését. Részükre szervez évente több alkalommal vetített képes szakmai előadásokat, múzeumi kiállítások megtekintését kurátori tárlatvezetésekkel, valamint településtörténeti sétákat. Hazai és külföldi szakmai tanulmányutak során új könyvtárak megismerését, a szakemberek közötti kapcsolatépítés fontosságát és a könyvtári innovációs gyakorlatok elterjesztését tűzte ki céljául. A megalapítástól eltelt idő bebizonyította, hogy a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei könyvtáros-szakemberek által létrehozott szakmai szervezet vállalt célkitűzéseinek működése során eleget tett és azok megvalósításában aktívan vesz részt az utóbbi évtizedben.

Köszönettel tartozunk szakmai elődeink áldozatos munkájáért.

A Kongresszusi Könyvtár magyar gyűjteményének őre

Hogyan vezetett az útja a Debreceni Egyetemről egészen a Kongresszusi Könyvtárig? Mi volt a legnagyobb kihívás a kezdetekben az amerikai könyvtári közegben?

Tisztán emlékszem arra a pillanatra, amikor a Debreceni Egyetem matematikaépületében ültem Bényei Miklós könyvtártörténet-előadásán. A tanár úr éppen a Kongresszusi Könyvtár történetéről beszélt, és egy lenyűgöző képet vetített elénk a központi olvasóteremről. Akkor, ott az a gondolat fogalmazódott meg bennem, hogy mit nem adnék azért, ha egyszer az életben személyesen is láthatnám ezt a gyönyörű könyvtárat...

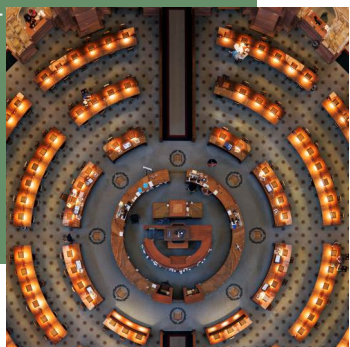
Egyetemi hallgatóként a Kongresszusi Könyvtár teljesen elérhetetlen álomnak tűnt, ám néhány évvel később Texasba, majd Marylandbe költöztem, ahol különböző felsőoktatási könyvtárakban dolgoztam tájékoztató és állománygyarapító könyvtárosként. Közben több alkalommal is jelentkeztem álláshirdetésekre a Kongresszusi Könyvtárban, sikertelenül. Ami-

kor azonban meghirdettek egy olyan pozíciót, amelyben magyar anyanyelvi szinten beszélő könyvtárost kerestek, megértettem, hogy a korábbi próbálkozásaim azért maradtak eredménytelenek, mert erre az állásra vártam egész életemben.

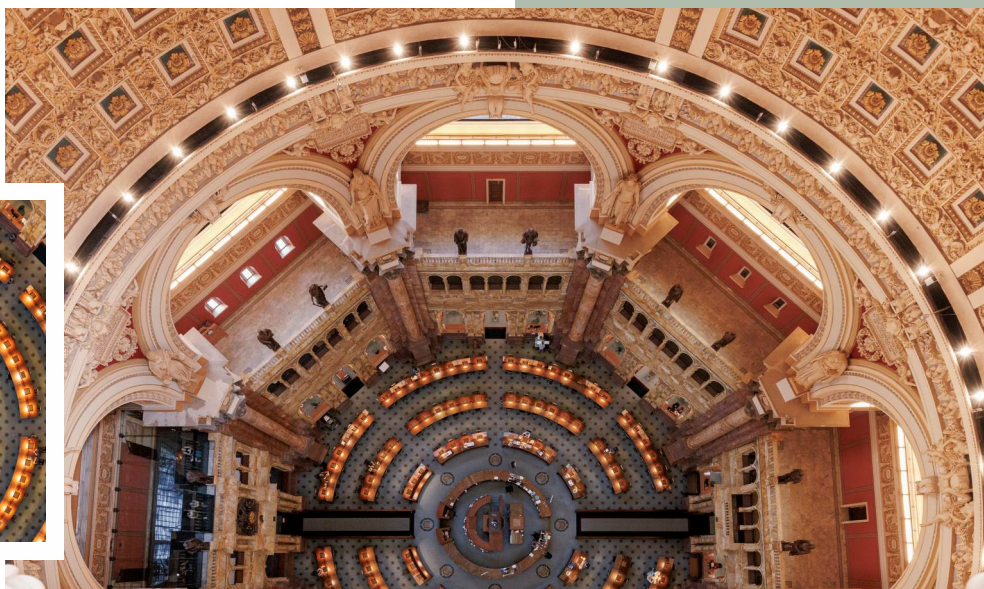
A legnagyobb kezdeti kihívást az amerikai könyvtári környezetben maga az angol nyelv jelentette. Ahhoz a generációhoz tartozom, amely általános iskolában még oroszul tanult. Angolul társalgási szinten egy japán ösztöndíj során tanultam meg amerikai évfolyamtársaim segítségével, ám még hosszú utat kellett megtennem ahhoz, hogy a szaknyelvet is magabiztosan használjam.

A másik jelentős kihívás az volt, hogy a magyar diplomámat egyetlen amerikai könyvtár sem fogadta el, mivel azt nem akkreditálta az Amerikai Könyvtári Egyesület. Erre az egyetlen megoldás az volt, hogy egy amerikai egyetemen is elvégeztem a mesterképzést.

Sike Erika 2016 óta a Kongresszusi Könyvtár Kelet- és Közép-Európa Szekciójának könyvtárosa, ahol a magyar nyelvű és vonatkozású dokumentumok beszerzéséért és feldolgozásáért felel. Az általa gondozott hungarikagyűjtemény a világ legnagyobb anyaországon kívüli magyar anyagát őrzi, amelyet egy új digitális stratégia is egyre inkább alakít. Vele beszélgettünk pályájáról, a Kongresszusi Könyvtár mindennapjairól és a magyar gyűjtemény jövőjéről.

Fotók: Shawn Miller

Mit jelent belülről látni a világ legnagyobb könyvtárának mindennapi munkáját? Miben más egy ilyen méretű intézményben dolgozni, mint egy magyarországi könyvtárban?

A könyvtári munkafolyamatok alapvetően ugyanazok, mint a világ bármely más könyvtárában, csak hogy itt minden monumentális léptékben zajlik. Az első hónapokban rendszeresen eltévedtem még a saját épületemben is, és a mai napig nem merészkedem egyedül a raktárba, mert nem vagyok biztos benne, hogy ebben a borgeszi, bábeli labirintusban önállóan megtalálnám a kijáratot.

A tréfát félretéve, a könyvtár mérete valóban lenyűgöző. Az itt őrzött kincsek felmérhetetlen értéket képviselnek. Az első években úgy gondoltam, hogy elsősorban ezek teszik különlegessé a Kongresszusi Könyvtárat. Később azonban ráébredtem, hogy az intézmény igazi lelke a kollégákban rejlik: abban a sok tehetséges és elkötelezett könyvtárosban, akiknek szaktudásán és fáradhatatlan munkáján keresztül válik lehetővé, hogy az emberiség tudását megőrizzük a következő generációk számára.

Hogyan változtatta meg a 2024-ben elfogadott digitális stratégia a magyar gyűjtemény beszerzését és feldolgozását? Milyen szerepet játszik a webarchiválás a magyar vonatkozású dokumentumok megőrzésében?

Úgy gondolom, hogy ezen a területen még jelentős munka áll előttünk. Évtizedek óta bevett gyakorlat szerint szerezzük be az anyagokat, és rendkívül nehéz egyik napról a másikra gyökeres változásokat bevezetni. Ugyanakkor már megkezdjük a technológia kínálta új lehetőségek feltérképezését: a magyar gyűjteményt ma már rendszeresen e-könyvekkel és elektronikus folyóiratokkal is gyarapítjuk. Jelenleg az elektronikus dokumentumok aránya továbbra is elenyésző a nyomtatott anyagokhoz képest, ám ez az arány a jövőben várhatóan változni fog.

Melyek a magyar gyűjtemény legértékesebb vagy legkülönlegesebb darabjai? Van olyan dokumentum vagy ritkaság, amelyhez személyes kötődést érez?

Az intézmény igazi lelke a kollégákban rejlik: abban a sok tehetséges és elkötelezett könyvtárosban, akiknek szaktudásán és fáradhatatlan munkáján keresztül válik lehetővé, hogy az emberiség tudását megőrizzük a következő generációk számára

Kétségtelenül a magyar gyűjtemény legértékesebb darabja a *Nekcsei-biblia*. Több alkalommal volt már szerencsém kézbe venni, és minden egyes alkalommal alázattal tölt el, hogy egy olyan könyvet lapozhatok, amely nemcsak közel hétszáz éves, hanem rejtélyes módon maradt fenn: valójában senki sem tudja, hol rejtőzött ötszáz éven át.

Hasonló érzéseket kelt bennem az eredeti *Gutenberg-biblia* is, amely a gyűjtemény másik kiemelkedő ritkasága. A Great Hallban tekinthető meg, és amikor egyik

irodából a másikba sietek, szinte lehetetlen úgy elhaladni mellette, hogy ne álljak meg egy pillanatra. Jelenléte minden könyvtárat arra készítet, hogy megálljon és elgondolkodjon azon, hogy ezzel a dokumentummal vette kezdetét az információforradalom, és a mai könyvtárak létezése nélküle elképzelhetetlen lenne.

Hogyan használja a Kongresszusi Könyvtár a mesterséges intelligenciát az állomány feldolgozásában?

A Kongresszusi Könyvtár 2018 óta foglalkozik a mesterséges intelligencia és a gépi tanulás kutatásával, különös tekintettel a technológiák etikus alkalmazására. Bár a könyvtárban zajló MI-kísérletek számos területet érintenek, az eredmények minden esetben ugyanarra a következtetésre jutnak: a mesterséges intelligencia támogatja és felhatalmazza, de nem helyettesítheti azokat az embereket, akik használják.

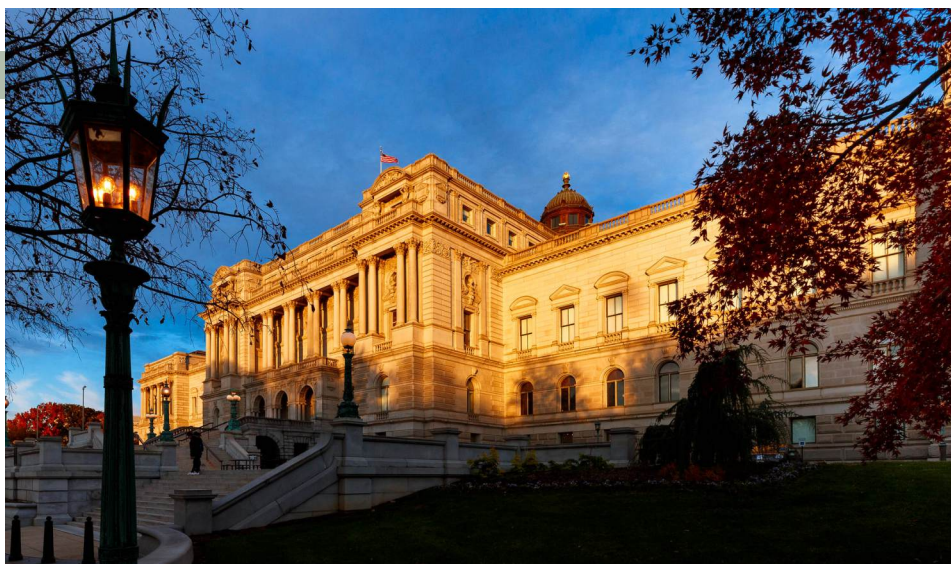
A könyvtárban létrehozott Mesterséges Intelligencia Munkacsoport feladata annak meghatározása, hogy melyek a mesterséges intelligencia leghatékonyabb és legfelelősségteljesebb felhasználási módjai a könyvtári környezetben. Az én szakterületemen, a magyar anyagok feldolgozásában, jelenleg nem alkalmazunk mesterséges intelligenciát.

Mit tart jelenlegi munkájában a legnagyobb szakmai kihívásnak? Hogyan látja a magyar gyűjtemény jövőjét a Kongresszusi Könyvtárban?

Talán a legnagyobb kihívást az jelenti, hogy lépést tudjunk tartani a folyamatos fejlődéssel. 2025 különösen sok változást hozott a Kongresszusi Könyvtár életében. Egyrészt többéves tervezést követően integrált könyvtári rendszert váltottunk: a Voyager rendszerről a Folióra tértünk át. Gyakorlatilag mindent újra kellett tanulnunk, amit korábban a rendszerről tudtunk, és nem volt olyan munkatárs, akit ne érintett volna a változás.

Az új integrált rendszer bevezetésével párhuzamosan áttértünk a könyvtári metaadatok új szabványára, a BIBFRAME-re is. Ezt egy házon belül fejlesztett, MARVA nevű szerkesztő segítségével valósítjuk meg, amely nem csupán egy új szoftver, hanem egy teljesen új szemléletmódot is igényel. Mindeközben az RDA (Resource Description and Access = Forrásleírás és -hozzáférés) második kiadása is vészesen közeleg, tovább növelve a szakmai kihívásokat.

Több mint kétszáz évvel ezelőtt Thomas Jefferson fogalmazta meg azt az állománygyarapítási filozófiát, amely mind a mai napig meghatározza a könyvtár küldetését, amikor azt mondta, hogy

„valójában nincs olyan téma, amelyre egy kongresszusi képviselőnek ne lenne szüksége”. Saját könyvtárának eladásával a Kongresszusi Könyvtár egy szűk törvényhozási gyűjteményből nemzeti könyvtárrá emelte. Azóta a könyvtár folyamatosan, minden témakörben, nyelven és formátumban gyűjt, hogy kielégítse a nemzet sokszínű információs igényeit.

Ez az állománygyarapítási elv a globális tudást helyezi előtérbe, és konkrét, folyamatosan fejlődő gyűjteményi politikákon keresztül valósul meg. Gyakran kérdezik tőlem, miért található a Kongresszusi Könyvtárban magyar könyvek: nem kellene-e a de facto nemzeti könyvtárnak kizárólag amerikai anyagokat gyűjtenie? A válasz a fent említett filozófiában rejlik. A magyar kultúra az egyetemes, globális

kultúra szerves része, és helye van a Kongresszusi Könyvtár gyűjteményében. Ez így volt a könyvtár alapítása óta, és nem hiszem, hogy ez a jövőben megváltozna.

Van-e olyan különleges vagy emlékezetes története a mindennapi munkájából, ami jól megmutatja, milyen izgalmas hely a Kongresszusi Könyvtár? Például egy szokatlan kutatói kérdés, egy ritka dokumentum felbukkanása vagy egy váratlan szakmai élmény?

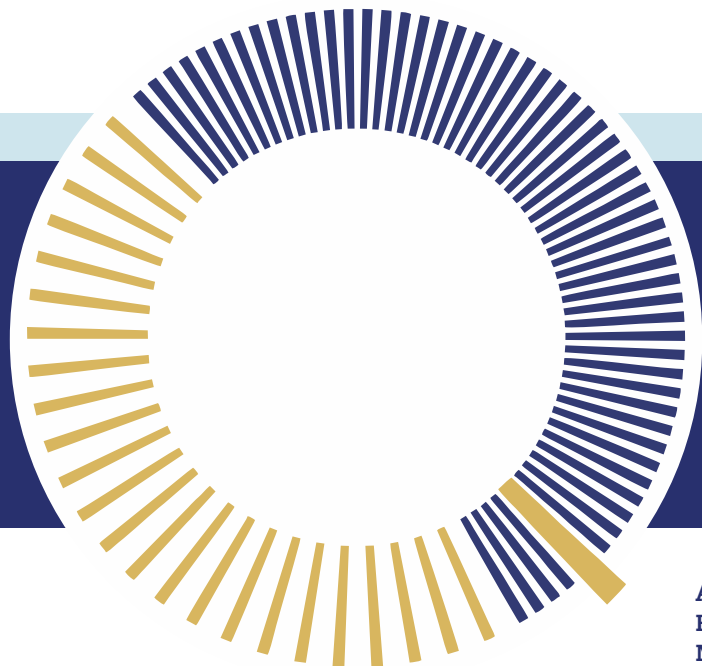
Ezzel a különleges gyűjteménnyel dolgozni nap mint nap önmagában is kiváltság, de a munkakörünkön

túl számtalan lehetőség kínálkozik arra is, hogy különféle kulturális és közösségi programokban vegyünk részt. Énekelek a Kongresszusi Könyvtár kórusában, és az elmúlt években önkéntesként közreműködtem a Nemzeti Könyvfesztiválon, valamint a Japán Kultúra Napján is. Tanultam virágrendezést, jógáztam az alagsorban, és rendszeresen látogattam a magyar és japán nyelvi klubok találkozóit. A könyvtár színháztermében láttam hawaii táncosokat, hallgattam zimbabwei zenészeket és tuvai torokénekeseket. A könyvtár valóban garantálja az egész életen át tartó tanulást!

Magyarországról viszonylag ritkán érkeznek hozzánk látogatók, ezért minden magyar vendéggel való találkozás különösen emlékezetes esemény. Néhány évvel ezelőtt például Gleason-Nagy Natália színházrendezővel közösen hívtuk meg Visky Andrást a könyvtárba egy előadásra – nagyszerű élmény volt.

Ha már a látogatóknál tartunk, hadd ragadjam meg az alkalmat, hogy meghívjak minden kedves kollégát, aki ezt az interjút olvassa: ha Washingtonban járnak, keressenek meg bátran, és nagyon szívesen körbevezetem Önöket a könyvtárban. Talán még a híres raktárakba is betekinthetünk – természetesen óvatosan...

Gratulálunk a Minősített Könyvtár cím és a Könyvtári Minőségi Díj díjazottjainak!

A Kulturális és Innovációs Minisztérium döntött a 33/2017. (XII.12.)
Emmi-rendelet alapján kiírt Minősített Könyvtár cím és Könyvtári
Minőségi Díj pályázatok nyerteseiről.

A felhasználói igények alapján fejlesztett
magas szintű könyvtári innovációk fejlesztéséért Könyvtári Minőségi Díj kitüntetésben részesült a 2025. évi pályázata alapján a:

- ✂ **Berzsenyi Dániel Könyvtár**
(Szombathely)
- ✂ **Hamvas Béla Pest Megyei Könyvtár**
(Szentendre)
- ✂ **Solymár Imre Városi Könyvtár**
(Bonyhád)
- ✂ **Széchenyi István Egyetem**
Egyetemi Könyvtár és Levéltár
(Győr)
- ✂ **Tiszaújvárosi Művelődési Központ**
és Könyvtár (Tiszaújváros)

A könyvtári minőségirányítás módszereinek többéves folyamatos alkalmazása, a könyvtárhasználati jog érvényesülése, valamint a könyvtárhasználói elégedettség terén kiemelkedő teljesítményt nyújtó, magas színvonalú szakmai munka alapján a 2025. évi pályázaton Minősített Könyvtár cím elismerésben részesültek az alábbi intézmények:

- ✂ **Budapesti Corvinus Egyetem**
Egyetemi Könyvtár (Budapest)
- ✂ **Kiskunfélegyházi Petőfi Sándor**
Városi Könyvtár (Kiskunfélegyháza)
- ✂ **II. Rákóczi Ferenc Könyvtár** (Miskolc)

A bonyhádi Solymár Imre Városi Könyvtár munkatársai veszik át a Minőségi Díjat

A Könyvtári Intézet
honlapján
már elérhetők
a nyertes pályázatok.

A könyvtár munkatársai: Roncz Melinda, Sebő Bugár Beáta és Vermes Annamária

Kis könyvtár, nagy felelősség: egy szakkönyvtár küldetése

A könyvtár és létrejötte

Kicsivel több mint 35 éve jelent meg a Somorján működő Bibliotheca Hungarica létrehozásáról szóló felhívás, amelynek megfogalmazói – Zalabai Zsigmond és Presinszky Lajos – országos összefogásra szólították fel a csehszlovákiai magyar közvéleményt, szervezeteket és magánszemélyeket egyaránt, hogy könyvadományaikkal támogassák egy központi könyvgyűjtemény alapjainak lerakását. Az akkori felhívást tekintjük szakkönyvtárunk első, jól dokumentálható mérföldkövének. Kettőjük mellett még Végh László (alapító igazgatónk) az, aki szerteágazó kapcsolataival és szaktudásával segítette ezt a nagy ívű kulturális vállalkozást s több mint huszonöt éven keresztül annak szisztematikus gyarapodását. A könyvgyűjtő akció országos visszhangra talált, a könyvek és időszaki kiadványok mellett berendezést és helyiséget is sikerült biztosítani. 1992-től négy éven keresztül alapítványi formában tartották fenn, majd 1997 elején Végh László vezetésével a Fórum Kisebbségkutató Intézethez csatlakozott a könyvtár. Azóta intézményes keretek között, állandó könyvtáros munkatársakkal, 2016-ig Végh László, majd Roncz Melinda vezetésével folyik a szakmai munka. A csatlakozáskor még könyvtári és levéltári anyaggal is rendelkező gyűjtemény a 2000-es évek végére annyira kinőtte magát, hogy az intézetben belül két részleggé vált szét, s a könyvtári állomány továbbra is Bibliotheca Hungarica néven, a levéltári irattárolás pedig Szlovákiai Magyar Levéltár néven folytatja tovább szakmai tevékenységét. A könyvtárnak két, kiváló

szakértőjeztető- és adatfeldolgozó könyvtárosa van: Sebő Bugár Beáta és Vermes Annamária. A részleg jelenlegi vezetőjével hármasszögletük majd tíz éve szolgálja a kutatókat, őrzi és legjobb tudása szerint építi a gyűjteményt.

A gyűjtemény

A ma már több mint 40000 kötetel rendelkező gyűjtemény létrehozása óta a kisebbségbe került szlovákiai magyarság szellemi örökségének összegyűjtője és megőrző helye kíván lenni. A könyvtár fő gyűjtőkörébe a mai Szlovákia területén 1918 óta napjainkig megjelent magyar nyelvű kiadványok tartoznak, kiegészítve az e terület szülőtteinek más országban vagy más nyelven megjelent kötetivel. Szakkönyvtári minőségében a könyvtár kézikönyvtári részét lexikonokkal, szótárakkal, társadalomtudományi szakkönyvekkel és szépirodalmi kötetekkel is gyarapítja. A harmadik gyűjteményi részt a különgyűjtemények alkotják, amelyek szlovákiai jeles személyiségek nagyobb könyvadományait vagy hagyatékait tartalmazzák, illetve olyan

gyűjteményi részeket, amelyek egykori tulajdonosai egyletek, társadalmi szervezetek voltak. A könyvgyűjtemény mellett a Bibliotheca Hungarica az egykori Csehszlovákia területén megjelent magyar nyelvű lapok tekintetében figyelemre méltó állománnyal rendelkezik. Ennek egy jelentős része, főleg az országos megjelenésű periodikák közül, digitálisan is elérhető. Az elmúlt években a munkatársak sokat dolgoztak az önkormányzati megjelenésű lapok cikkadatbázisának építésén is.

A szakkönyvtári munka

A Bibliotheca Hungaricában a szakkönyvtári munka nagy részét az állományépítés teszi ki, ami az új kiadványok és a még hiányzó publikációk beszerzésével veszi kezdetét, és a példányok polcra helyezésével zárul. Sok esetben ez nem A pontból B pontba történő eljutást jelent, a hozzánk kerülő könyvek útja általában kalandosabb. A szakkönyvtár létrehozása óta nagy gondot fordít a szlovákiai magyar kiadókkal való aktív kapcsolat fenntartására. A velük való együttműködés elenged-

A Könyvtörténetek podcast 4. adása, vendég: Méry Erzsébet helytörténész

hetetlen a fő gyűjtőkörbe tartozó kiadványok összegyűjtésében. A 2000-es évektől számos önkormányzat, polgári társulás és szervezet jelentet meg kis példányszámban, a gyűjtőkörbe tartozó kiadványt is. Sőt, az utóbbi években a szerzői magánkiadások száma is növekedett. Ezek pedig kollégáink aktív sajtófigyelését, személyes kapcsolataik gyümölcsöző kihasználását feltételezik. A könyvek nagy része így is közvetítők révén, cserepéldányként, könyvadományként vagy hagyatékként kerül hozzánk. Előfordul azonban, hogy a kiadványok egy része gyűjtőkörön kívül esik vagy sokadik példányként érkezik. Ez esetben a példányok kiajánlott fölső példánylistákra kerülnek, hogy megtalálják következő gazdájukat.

A szakkönyvtár állománya éves szinten 1000-1200 kötetrel gyarapodik. Ezt az átlagszámot a tavalyi éves gyarapodás a 2500 tétellel alaposan meghaladta. A könyvek nagy része a különgyűjteményi részt gyarapította a Könyvek útja című projektnek köszönhetően, amely során hét, kisebb-nagyobb hagyaték könyvei kerültek be az állományba.

Pecsétek bűvöletében

A 2025-ös év a tulajdonbélyegzők, ex librisek és dedikációk bűvöletében telt. A könyvtár két kiemelt projektben foglalkozott a posszessorbelyegyzésekkel. A fent említett Könyvek útja projektben közel 1700, többségében valamilyen egyéni jellel ellátott könyv került feldolgozásra, az online katalógus példányadatlapján gondosan feljegyezve a benne található pl. a pecsétek pontos szövegét is. A kötetekben fellelt tulajdonbélyegzők, ex librisek, dedikációk vagy jegyzetek

”
A ma már több mint
40000 kötetrel
rendelkező
gyűjtemény
létrehozása óta a
kisebbségbe került
szlovákiai
magyarság szellemi
örökségének
összegyűjtője és
megőrző helye kíván
lenni

izgalmas „életutakra” világítanak rá, amelyeket ezek a különleges kötetek bejárhattak, míg polcainkra kerültek. Így, míg ez a projekt az alapos dokumentálásukra szolgált, a könyvtár májusban indult, másik podcastsorozata a raritások bemutatására összpontosított. A Fórum Intézet You Tube-csatornáján sugárzott Könyvtörténetek húsz adásában húsz különleges kötet került reflektorfénybe.

Idén mindkét vállalkozást folytatni szeretnénk. Újabb értékes különgyűjtemények várják, hogy a banánosdobozokból kikerülve elfoglalják végső helyüket a polcon. 2026-ban, a korábbi években a könyvtárhoz került fordításirodlalom mel-

lett Lelkes Vince helytörténész hagyatékát és Véghe László magángyűjteményét szeretnénk feldolgozni. Tudjuk, hogy ezek a gyűjtemények is számos tulajdonbélyegzővel és bejegyzéssel ellátott kötetet tartalmaznak. A könyvtár idei másik nagy vállalkozása, hogy a már meglévő és az újonnan bekerülő tulajdonosi bejegyzéseket egy adatbázis formájában vizuálisan is hozzáférhetővé tegye, jelölve azt, hogy mely példányokban található pl. az adott ex libris. S természetesen podcastsorozatunk folytatását is tervezzük, ahol minden második adásban a bemutatott kötetről egy szakértő kutatóval is beszélgetnénk.

Közösségépítés

S vajon a 21. században van-e létjogosultságuk az ilyen kis szakkönyvtáraknak? Mi a feladatunk és küldetésünk? Elég csak annyi, hogy nap mint nap hangyaszcorgolommal építjük az állományt és szolgáljuk a betérő kutatókat? Tóth Károly szavaival élve: „...akár könyvekről, információkról, folyóiratról van szó, az elsődleges szempontunk az, hogy azok minél szélesebb körbe jussanak el, hiszen így tudnak hatékonyan hasznosulni. Egyébként csak önmagunkért lennénk.” Célunk, hogy szűkebb és tágabb pátriánk érdekeit nemcsak a megőréssel, hanem közös kincseink és kultúrtörténetünk megismertetésével is szolgáljuk. Online katalógusunk, folyóirattárunk fondjegyzéke, digitalizált állományunk elérhető a Szlovákiai Magyar Adatbank oldalán. Tevékenységeinkről könyvtárunk Facebook-oldalán rendszeresen tájékoztatjuk a követőinket. Idén februárban pedig „babonák helyett könyvek, félelem helyett tudás” került a fókuszba szakkönyvtárunk és a Szlovákiai Magyar Levéltár közös nyílt napján.

A Magyar Szó Sajtó- és Nyomdamúzeum: a múlt, a jelen és a jövő találkozása

Aki belép a tavaly decemberben megnyílt vajdasági *Magyar Szó Sajtó- és Nyomdamúzeumba*, egy rendkívüli, több nemzedéken átívelő történetben találja magát. Ez a tér 1944-től napjainkig kíséri végig a vajdasági magyar közösség egyetlen, fennállásának 81. évfordulóját ünneplő napilapjának útját, miközben bemutatja a lap fejlődéstörténetét, a szerkesztőségek létrejöttétől kezdve a nyomda alapításáig és az aktuális működésig. A múzeum nem csupán egy történeti kiállítás: egy identitásképző tér, ahol a látogatók saját élményeiken keresztül érthetik meg a sajtó, a nyomdászat és a közösségi élet összefonódását.

A falakon végigkövethetjük, hogyan vált egy háború utáni, szerény vállalkásból a régió egyik legfontosabb közösségi intézményévé. A korai szerkesztőségek fotói, a régi nyomdagépek, a korabeli újságoldalak, valamint személyes történetek idézik meg a múltat, amikor egy-egy lapszám elkészítése emberfeletti erőfeszítést igényelt. Az ólombetűk korából megmaradt eszközök a precíz fizikai munka tárgyi bizonyítékai, melyekhez a látogató testközelből érhet, tapintással is megtapasztalva a múltat.

A Magyar Szó Sajtó- és Nyomdamúzeum kijelöli azt az irányt, amerre a jövőben halad: nyitottság, közösségi kapcsolódás és fejlődés. A tér minden korosztály számára tartogat felfedeznivalót, az ólombetű érdekes tapintásától kezdve a régi lapszámok és a gyereksarok színes kavalkádjáig. A múzeum egyszerre tiszteleg a hagyományok előtt és demonstrálja, hogy a papíralapú újság története nem lezárt fejezet, hanem folyamatosan élő, fejlődő közösségi történet, melynek minden olvasó és munkatárs a része. A látogató belépve a közösség tör-

ténetébe, átélheti azt a világot, ahol generációk dolgoztak azért, hogy a magyar szó mindennap eljusson az olvasókhoz. A múzeum megnyitása új korszakot hozott a Magyar Szó életébe.

A láthatatlan idegenvezető

A múzeum egyik legkülönlegesebb eleme, hogy a padló is „beszél”. A járófelületre írt gondolatok és a korábbi munkatársakkal készült interjúkból származó idézetek iránytűként szolgálnak, mintha a múlt újságírói kézenfogva vezetnék a látogatót a történelem és a szerkesztőségi élet útján. Láthatatlan idegenvezetőként beszélnek a lap küldetéséről, történelmi felelősségéről, amely a kezdetektől a régió magyar közösségének egyik legfontosabb fórumává tette a napilapot.

Dicsőségpolc

A bejáratnál elismerések sorakoznak: plakettek, díjak, serlegek, amelyeket a szerkesztőség, a nyomda és a munkatársak kaptak az évek során. Látható a Külhoni Magyarságért díj, amelyet a Magyar Szó 70. évfordulóján kapott, valamint a Vajdasági Magyar Újságírók Egyesülete által odaítélt Médiadíj a 80 éves lap tiszteletére. A polcon helyet kaptak Újvidék város oklevelei, a Dél-bácskai Regionális Gazdasági Kamara elismerései, valamint sportújságírók serlegei. Minden díj történetet mesél el, az összefogás, a közösségi elköteleződés és a generációkon átívelő munka jelképeként.

Évtizedek ösvénye

Az idővonal a Szabad Vajdaság (a Magyar Szó elődje) első számától napjainkig kalauzolja a látogatót. A falon 1944-től minden fontos mérföldkő látható: a szerkesztőségek létrejötte, a lap fejlődési szakaszai,

”

A Magyar Szó Sajtó- és Nyomdamúzeum minden korosztálynak szól: kutatóknak, diákoknak, óvodásoknak

a nyomda megalapítása, valamint a múzeum megnyitása. A látogató felfedezheti, mikor váltották a logót pirosra, mikor érte el a legnagyobb példányszámot, és mikor indultak gyermeklapok. A különleges címlapok sorában kirajzolódnak a szerkesztőség küzdelmei, örömteli pillanatai, valamint a fejlődés és értékrend mérföldkövei.

Klaviatúrák kattogásának kulisszái

Az idővonal alatti polcokon a látogató a lap mindennapi „fegyvereivel” ismerkedhet: régi írógépek, diktafonok, jegyzetelő eszközök és szerkesztői kiegészítők mutatják az újságírók munkáját. Külön figyelmet érdemel Majtényi Mihály legendás írógépe, amelyen a lap első cikkeinek vázlatai és kéziratai születtek. A diktafonok, magnefonok sora a terepi riportok kezdetét idézik, és demonstrálják, hogyan alakította át a technika az újságírást.

Történelmet őrző kattintások

A fotózás történetét bemutató rész az analóg gépektől a digitális korszakig követi a képek útját. A hetvenes évek laboratóriumi

munkája és a 2002-es digitális átállítás bemutatja a technikai fejlődést. A kiállított tárgyak a múlt lassan eltűnő világát idézik. Egy másik kabin fotófülkéje révén a látogatók saját képpel gazdagodhatnak, amelyet haza is vihetnek.

Örökség a vetítővászonon

A múzeum mozijában rövidfilmek mutatják be a lap történetét, mellékleteit, a vállalati beruházásokat és a nyomda fejlődését. A terem otthonos, meghitt, de valódi moziélményt nyújt.

A tudás polca

A könyvfal régi köteteket, Magyar Szó-könyveket és Magyar Szó-naptárakat mutat be. Az évente, a szerkesztőség teljes csapata által összeállított könyvnaplók gyűjtői értékűek, és a vajdasági magyar közösség megőrzésre érdemes történeteit tartalmazzák.

Hírtükör

A tükrös terem az állandó tárlat egyik legvonzóbb tere, ahol a falakat tükrök borítják, köztük régi lapszámok replikái lógnak. Az újságlabirintusban a látogató kíválszthatja a neki leginkább tetsző lapszámot, kikeresheti a számára érdekesnek tűnő írást, fotót vagy reklámot. A végtelennek ható térnek szimbolikája van, a sokszorozódó felületek a nyilvánosság táguló terét jelképezik, üzenete, hogy a sajtó története nem egyetlen narratíva, hanem megszámlálhatatlan nézőpont tükröződése.

Nyomdagépek birodalmában

A kiállítás ipartörténeti értékű nyomda-

gépeket, tördelőeszközöket és mérőműszereket mutat be. A látogató megismerheti a kézi szedés és betűformálás műhelytitkait, a filmek előkészítését, a kész oldal összeállítását, a levilágítást és a nyomólemezek beállítását.

Kapszulába zárt idő

A nyitás napján elhelyezett időkapszulában üzenet és aznapi lapszám került, amely a jövő generációinak szól. Üzenet ez a folyamatos jelenlétről és közösségi elköteleződésről.

Meseműhely

A gyermeksarokban a Mézeskalács és Jó Pajtás gyermeklapok ikonikus mesealakjai várják a kicsiket. A sarok játékosá teszi a múzeumlátogatást, bemutatva a lapok generációkat összekötő szerepét.

Apró képek nagy útjai

A bélyegfal a nyomda bélyeggyártásának történetét, művészetét és diplomáciáját mutatja be. Filatéliai szempontból is különleges gyűjteményről van szó, hisz a látogatók betekintést nyerhetnek azokba a nemzetközi, kulturális és baráti kapcsolatokba, amelyek az elmúlt évtizedekben meghatározták a régió helyét a világban.

Interaktív kapu

A digitális érintőképernyőkön a látogatók végigbongészhatnak a szerkesztőségek történetét, valamint a kiállított bélyegek, nyomdagépek, segédeszközök részletes leírását. Puzzle-játékok és kvíz segítik a játékos tanulást, a vendégkönyv pedig ugyanitt interaktív formában várja a látogatók visszajelzéseit.

A Magyar Szó Sajtó- és Nyomdamúzeum minden korosztálynak szól: kutatóknak, diákoknak, óvodásoknak. A múzeum meglátogatása után mindenki másként lapozza, olvassa majd a Magyar Szót, gazdagabban, történelmi kontextusban és személyes élménnyel felvértezve.

Megújult a csabacsüdi könyvtár

Békés vármegyében 2025. december 16-án ünnepeltünk a Csabacsüdi Könyvtár, Információs és Közösségi Hely megújulását. Az esemény nem egyetlen beruházás lezárásának, hanem egy tudatos, egymásra épülő fejlesztési folyamat végső fázisának tekinthető.

A csabacsüdi könyvtár 2013-ban az elsőként csatlakozott a Békés Vármegyei Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerhez, ami szakmai alapot teremtett ahhoz, hogy a település lakói korszerű szolgáltatásokat vehessenek igénybe. A kistéleplési könyvtár megújulása 2016-ban vett új lendületet. A nagyközség képviselő-testülete 33 négyzetméteres tərbővítéssel támogatta a könyvtár fejlesztését. A közösségi szerepvállalást erősítő korszerűsítés célkitűzései a gyermek- és az ifjúsági korosztály volt: a színes gyermeksarok baba- és családbarát környezetet teremtett; a kényelmes babzsákok a fiatalok igényeihez illeszkedtek.

A 2025-ben befejeződött korszerűsítés „A csabacsüdi könyvtár energetikai fejlesztése” elnevezésű TOP Plusz projekt keretében, a 2021–2027-es Széchenyi-terv Plusz program támogatásával valósult meg. A projekt célja az energiahatékonyabb működés, a megújuló energiaforrások használatának növelése, a széndioxid-kibocsátás csökkentése volt.

Az ünnepélyes megnyitón Molnár József, Csabacsüd polgármestere, ismertette a könyvtár (akkoriban jegyzői lak) 1931-ben – a község házával és az iskolával együtt – a település központjában létesült épületét. Mindhárom építmény kivitelezésére a nyomdász Tevan dinasztia tagja, Tevan Rezső békéscsabai építésmérnök kapott megbízást. A 192 m²-es épület energetikai

felújítása (homlokzat- és födém szigetelés, új gázkazán telepítése, világításkorszerűsítés, napelemes rendszer kiépítése, projektarányos akadálymentesítés) hozzájárul a fenntartható, komfortosabb könyvtár működtetéséhez. A településvezető hangsúlyozta, a könyvtár az 1600 fős település közösségi tere, a korszerűsítés a közösségi funkció színvonalát egyaránt emeli.

Vincze Máté közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár összegezte, az elmúlt másfél évtizedben mintegy 1200 hazai kiskönyvtár újult meg, Békés vármegye a Békés Megyei Könyvtár szakmai támogatásának köszönhetően kiemelkedő helyen áll. Bizik benne, hogy a beszélgetés és a közösségépítés is visszatér a könyvtár életében, melynek Csabacsüdon energetikai akadálya – a közel 40 millió forintos támogatásnak köszönhetően – immár nincsen. Örömmel fogadta, hogy a településvezetők a községépítő elődök nyomdokain járva felújították a könyvtárat. A szakmai támogatás és kulturális fejlesztések segítik, hogy a települések eredményesen szerepeljenek a Könyvtári Kihívás pályázaton, melynek második fordulójára Csabacsüd is benevezett.

Molnár Sándor, a Békés vármegyei közgyűlés elnöke felidézte, a járványhelyzet idején az emberek távol kerültek a közösségi léttől, rendkívül nehéz helyreállítani a korábban jól működő gyakorlatokat. Csabacsüd mindig is híres túlélő település volt, az egyik legrendezettebb hazai települések egyike. Fontos támogatást jelentenek a megújult közösségi terek, melyek segítik a közösségek újjászervezését. A beruházás a helyiek életminőségének javítását, a közintézmény fenntartási költségeinek mérséklését segíti – a minőségi könyvtári szolgáltatás biztosítása mellett.

Rózsa Dávid, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója bizakodott, a hazai olvasási és könyvtárhasználati trendekhez illeszkedő kölcsönzés- és látogatószám-növekedést tapasztalnak majd a Békés vármegyei kistéleplésen is. Ennek érdekében a nemzeti könyvtár és a támogatóik által felajánlott könyvcsomagot – többek között a Magyarok krónikája című kötetet és Petőfi Sándor 1848–49-es verseinek kritikai kiadását – ajándékozott a csabacsüdi könyvtárnak.

”

Az esemény nem egyetlen beruházás lezárásának, hanem egy tudatos, egymásra épülő fejlesztési folyamat végső fázisának tekinthető

A korszerű infrastruktúra mellett minden településen kulcsfontosságú a könyvtáros személye. Fábrí Melinda könyvtáros aktív és lelkes szakmai munkája, közösségépítő szemlélete elismeréseként 2018-ban megkapta „Az Év KSZR Könyvtárosa Békésben” díjat. A korszerű környezet biztos alapot jelent a további fejlődéshez, a látogatószám növeléséhez, a könyvtár közösségi szerepének erősítéséhez.

Fotók: Méliusz Juhász Péter Könyvtár

Egy iskolaépület könyvtári újraértelmezése

Eredetileg nem könyvtári funkciót betöltő terekbe elég gyakran költöztetnek nyilvános könyvtárakat. Ilyenkor megesik, hogy végül sokkal többet költenek a diszfunkcionális épület átalakítására, mint egy vadonatújra, ráadásul a beköltöző könyvtár sokkal magasabb üzemeltetési költségekkel terhelődik. Néha azonban minden egybevág: tágas, rugalmasan alakítható belső terek állnak rendelkezésre, megfelelő az épület teherbírása, jók a fényviszonyok, ideális az elhelyezkedés és a megközelíthetőség. Erre mutat példát a debreceni Méliusz Juhász Péter Könyvtár Tócskerti Könyvtárának költözése.

Mindezek ellenére folyamatosan nőtt a forgalom, ami egyre nagyobb terhet helyezett a kis, egyszemélyes könyvtárra. Egyértelműen látszott, hogy még a nem megfelelő körülmények ellenére is a lakótelepen élők könyvtárhasználatára törekten. Debrecen legnépesebb városrésze, a Tócskert épületállománya gyakorlatilag teljes egészében paneltechnológiával épült, ugyanakkor a fő közlekedési utaktól távol eső parkjaival élhetőbbé válik, a szép, tágas tereket természeti kincsként tartják számon az ott élők. A városrész egyetlen kulturális intézménye a Méliusz Tócskerti Könyvtára, amely a költözéssel egy háromszor nagyobb, jól strukturálható terekkel rendelkező, könnyen megközelíthető ingatlant vehetett át a Medgyessy Ferenc Gimnáziumtól.

A Méliusz az elmúlt évben valamennyi könyvtárára kiterjedő olvasói elégedettségmérést végzett, amelyet az István úti Könyvtár esetében – a költözés előkészítéseként – igényfelméréssel is kiegészített. Ennek eredményei alapul szolgáltak a könyvtári terek, szolgáltatások és az alapkonceptió kialakításához. A 2025-ös költözést megelőzően készült kérdőív célja a korábbi helyszínhez kötődő pozitívumok, az olvasói igények és hiányosságok, valamint az új könyvtárral kapcsolatos elvárások feltérképezése volt. A túlnyomórészt nyílt végű kérdések kvalitatív elemzése tematikus kategóriák mentén történt. A kiértékelés során több témakörben is szoros átfedések mutatkoztak. A korábbi könyvtár pozitívumai – például a „barátságos könyvtáros” vagy a „csendes légkör” – gyakran az ideális könyvtár jellemzőiként is megjelentek mint megtartandó értékek. Hasonló módon a hiányosként jelzett elemek (pl. mosdó hiánya,

zsúfoltság) a „tökéletes könyvtár” víziójában elvárásként tértek vissza. Ez az összefüggés arra utal, hogy a válaszadók konkrét, jól körülírható igények mentén fogalmazták meg véleményüket. A szolgáltatásokra vonatkozó, részben zárt kérdés kvantitatív elemzést is lehetővé tett. Az „egyéb” válaszok további igényeket jeleztek – például büfé vagy mosdó iránt –, amelyeket célszerű volt a nyílt kérdések eredményeivel együtt értelmezni.

A válaszok alapján világos preferenciarendszer rajzolódott ki, amely egyértelművé tette a fejlesztési irányokat. Kiemelt értéként jelent meg a könyvtáros személyes jelenléte, szakmai hozzáértése és közvetlensége, valamint a könyvtár közelsége és nyugodt, otthonos légköre. A negatívumok között a szűkös tér, az elavult infrastruktúra és az alapvető szolgáltatások hiánya dominált. Ezek a jövő könyvtárával kapcsolatos elképzelésekben is visszatértek: tágasabb, modernebb, világosabb, bababarát térre, valamint változatosabb szolgáltatásokra mutatkozott igény. Különösen erős érdeklődés jelentkezett az olvasósarkok, közösségi és családi terek, valamint a játék- és programlehetőségek iránt.

Egy új telephely megtalálása évek óta sürgető kérdés volt több szempontból is. A korábbi István úti könyvtárat befogadó épület korszerűtlen volt, az igényeket kielégíteni nem tudó közösségi terekkel, nem megfelelő vizesblokkal, a fényviszonyok nem voltak kielégítőek, a könyvtár valójában egy régi családi házban működött 1985 óta. A belső terek szűkösek, inkább csak gyerekcsoportok fogadását tették lehetővé, viszont kisebb szabadterei programok megvalósítására alkalmas, szépen gondozott kert tartozott az épülethez.

A meglévő értékek megőrzése és a konkrét fejlesztési igényekre adott válaszok lehetővé tették, hogy az új könyvtárat valódi közösségi térként, a használók szükségleteihez rugalmasan alkalmazkodva alakítsuk ki.

Az új könyvtár két külön bejáratral rendelkezik, így teljesen elkülöníthető a gyermekkönyvtári részleg, valamint a felnőtt szabadpolcos könyvtári tér, amely kisebb rendezvényeknek is helyet adhat. A két tér azonban egy átjáróval összeköthető. Mindkét bejáratnál kölcsönzőpult került elhelyezésre, külön ruhatár a felnőttek és gyerekek részére, baba-mama szoba, pelenkázópont várja a kismamákat. Egy kisebb, teljesen elkülöníthető, gépesített közösségi teret alakítottunk ki a kamaszok részére. Mindemellett a dokumentumkölcsönzés és visszavétel korlátlan biztosítását támogatja a bejáratnál elhelyezett könyvkölcsönző automata.

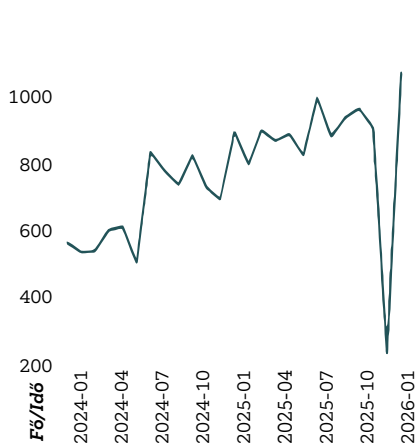
Az épület funkcióváltása – iskolai tantermekből lakótelepi könyvtár – különleges lehetőséget kínált a benne található falfestmények újjászületésére. Az épületben korábban a Medgyessy Ferenc Gimnázium, Művészeti Szakgimnázium és Technikum műhelyei kaptak helyet. Az épület két helyiségében egy-egy nagy méretű szekő nyújtott sajátos hangulatot. Az étkezés témájú falfestményt anno Galsi Angelika tervezte és Ludman Éva pedagógus vezetésével festették fel a grafikus szakos diákok. A másik, városi témájú munkát Komlódi Judit tanárnő vezetésével az animáció szakosok készítették. A könyvtár belső tereinek szervezésekor a képekben mint fókuszpontokban gondolkodtunk, melyek témája és hangulata meghatározta az adott rész funkcióját mint narratív kiindu-

lópont. Megőrzésükkel a hely identitását és történetét védjük, átörökítve a közeli iskola szellemiségét is.

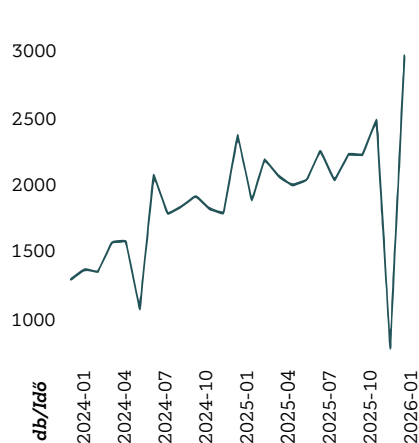
A 2026. január 5-én átadott könyvtár forgalmi adatai igen kecsegtetően alakulnak: még a régebbi kis épületben lévő István úti Könyvtár 2024 januárjához képest, amikor a beiratkozottak száma 48 fő volt, 2025 januárjában 85 beiratkozót számolt, így 177 százalékos növekedést ért el egy év alatt. A költözéssel pedig még ezt a növekedést is sikerült túlszárnyalni. Az idei januári adatok 158 fő beiratkozót mutatnak, ami kétéves távlatban több mint háromszoros növekedést jelent. A kölcsönzött dokumentumok száma már nem mutat ekkora eltérést, de ott is szignifikáns a különbség: 2024-ben januárban 1286 dokumentumot kölcsönöztek, 2025-ben 2346-ot, míg 2026 januárjában 2928-at, ami 227 százalék emelkedést mutat.

Az eredetileg nem könyvtári célra épült terembe való költözés gyakran problémás, ugyanakkor a Méliusz Tócskerti Könyvtára esetében egy kivételesen kedvező adottságú épület tette lehetővé a minőségi megújulást. Az elavult, szűk István úti Könyvtárat egy jó elhelyezkedésű, háromszor nagyobb, rugalmasan alakítható tér váltotta fel, amelynek kialakítását tudatos olvasói igényfelmérés alapozta meg. Az új könyvtár egyszerre őrzi meg a korábbi működés értékeit, reagál a feltárt fejlesztési igényekre, és a hely történeti rétegeit – például a meglévő falfestményeket – is integrálva valódi közösségi terré vált.

Kölcsönzők száma időben

Kölcsönzött dokumentumok száma időben

Zöld könyvtárak, ÖkoKörök

Tolna vármegyében a hőgyészi és a kocsolai könyvtár szakmai munkája – így a zöld könyvtári folyamatok megvalósítása is – a szekszárdi Illyés Gyula Könyvtár vezetésével és szakmai felügyeletével zajlik. Ennek az együttműködésnek köszönhetően kaptunk felkérést arra, hogy vegyünk részt a Tudatos Vásárlók Akadémiájának képzésén.

A szekszárdi könyvtár zöldelkötelezettségét és hitelességét jól mutatja, hogy 2023-ban elnyerte a legjobb zöld könyvtári projektek nemzetközi versenyének második díját (IFLA Green Library Awards – Best Green Library Projects), így a tőlük érkező figyelemre méltó kezdeményezésre nem tudtunk nemet mondani.

A képzés egynapos jelenléti és egy online alkalomból állt, illetve gyakorlati részként egy ún. ÖkoKört kellett megvalósítanunk. Ez hat héten át tartó folyamat volt: hetente egyszer, alkalmanként két órában találkoztunk a – már saját magunk által szervezett – csoportunk tagjaival, hogy közösen tegyük meg a kezdeti változásokat a fenntarthatóbb élet felé.

A Tudatos Vásárlók Egyesülete három nagy témakör mentén igyekszik a környezettudatosabb életmód felé terelni a résztvevőket: a Tiszta Otthon, az ÖkoKamra és az Egyszerűbb Élet témák mentén. Nekünk ezek közül az utóbbit, vagyis az Egyszerűbb Élet ÖkoKört kellett megvalósítanunk:

egy munkafüzet segítségével, ami hétről hétre vezetett minket az aktuális altémákhoz, és a hozzájuk kapcsolódó, a mindennapokban is megvalósítható kihívásokon. Nem mellesleg a munkafüzet nagyon jól felépített, amit a Tudatos Vásárlók Egyesülete biztosít minden vállalkozó kedvű számára.

Az ÖkoKörök teljes folyamata a coaching módszertanra épül: ugyan közösen nézzük az életmódunkat érintő kihívások elé, de a megvalósításukhoz szükséges belső és külső erőforrásokat egyéni szinten térképezzük fel. Így válik mindenki számára reálisan megvalósíthatóvá a változtatás. A hangsúly nem a hiányokon, hanem a meglévő lehetőségeken van. Az is alapszabály, hogy nem hasonlítjuk egymáshoz a teljesítményeket, hanem mindenki önmagához mérten halad. A csoport pedig támogató közösségként működik: egymást erősítve, apró lépésekben haladhatunk a tudatosabb, fenntarthatóbb mindennapok felé.

Fotó: Kocsolai Könyvtár, Információs és Közösségi Hely

Már első hallásra megfogott az ökocoach fogalma, mert a coaching módszertana nagyon közel áll hozzám. Az ökocoach nem egy mindent tudó szakember, aki oktat, hanem a csoportot – a coaching eszközeivel – segítő vezető, aki egyszerre tartja szem előtt a folyamat minden elemét. (Pl. akár a foglalkozások 2 órás időkeretét, aminek betartása egyáltalán nem könnyű, amikor mindenkiben ott a tapasztalás megosztásának vágya.)

Úgy éreztem, hogy ha egy ilyen támogató, személyre szabott megközelítés egy ennyire fontos ügy – mint a környezettudatosság és a fenntartható életmód – szolgálatába áll, abból csak valami jó születhet.

Gyakran tapasztalom, hogy amikor olyan kifejezéseket hallunk, mint környezetvédelem, ökológiai lábnyom vagy fenntarthatóság, sokan misztifikáltnak távolinak érzik maguktól a témát, és azt gondolják, hogy egyénileg kevesek a globális probléma megoldásához. Pedig ha a „legelő tragédiája” elméletre gondolunk – amikor sok apró, egyéni rossz döntés összeadódik, és abból lesz a nagyobb probléma –, akkor szerintem ugyanez a logika megfordítható: ha sok kicsi jó lépés összeadódik, abból ugyanúgy megszülethet a pozitív változás. Az ÖkoKörben számtalan olyan tapasztalatot szereztem, ami megerősítette e hitemet. Sőt, a csoporttagokkal együtt olyan felismeréseink lettek, melyek nemcsak a környezettudatosság terén, hanem az élet más területén is kamatoztathatók. Például, hogy valóban az apró lépések hozzák meg a sikerélményt. Ezek a sikerek pedig hosszú távon képesek fenntarthatóvá tenni egy-egy cselekvést, sőt idővel szokássá formálni azt.

Ugyanilyen felismerés volt, hogy a beszámolási „kötelezettségnek” is lehet motiváló ereje. Hetente vállaltunk kihívásokat, és amikor egy alkalommal nem tudta valaki teljesíteni az egyiket, a következő héten már „csak azért is” véghez vitte, mert nem akarta újra a csoporttagok szemébe nézve azt mondani, hogy nem sikerült. Ez a helyzet megmutatta, milyen erőt ad egy támogató közösség, és mennyire motiváló tud lenni az, amikor nem egyedül haladunk az úton. Mindez nagyon jó hangulatban történt, teázgatva, sok nassolni- és ropogtatni-valóval. Számunkra nem kérdés, hogy folytatjuk, amibe belevágtunk!

Tapasztalataim szerint első lépés az elhatározás, hogy szánjunk rá időt és energiát a képzéstől a szervezésen át a lebonyolításig. Könnyebb, ha már elköteleződünk a fenntartható életmód mellett. Készülünk fel arra, hogy nem vezetőként kell irányítanunk, hanem a kommunikációt segítő, közvetítő szerepünk lesz. Bátran támaszkodjunk a közösség tagjaira, hisz az ÖkoKör ereje az egymástól való tanulásban és a tapasztalatcserében van! A fókusz helyezzük az apró lépésekre, így könnyebb változtatni szokásainkon. Bizzunk a saját ötleteinkben, és mozgósítsuk bevált gyakorlatainkat, módszereinket! Kártyák, címkefelhők, gondolattérképek, idézetek, fényképek, párosítások. Mi például az ünnep témakör feldolgozásakor megismerkedtünk a pontozásos technikával való kavicsfestéssel. Életkortól, csoportösszetételtől függetlenül játszottunk. Kiváló lehetőséget rejtenek ráhangoló, beszélgetésindító és összegző részekhez. Mi a „Hogyan folytatod...?” kártyát és az Igen nevű játékot használtuk. Engedjük meg magunknak az elégedettség és büszkeség érzését, amikor teljesítünk egy-egy kihívást, és örülünk egymás sikerének is! Szép lassan eljutunk a felismerésig, hogy a mentális jólétünk is javul a közösség tevékenysége által.

Használjuk a Tudatos Vásárlók Akadémia segédanyagait! A képzés elvégzése után mindenhez hozzáérünk. Ha elakadtunk, kérjünk tanácsot az egyesület tagjaitól vagy más ÖkoKör-csoportvezetőtől!

Sikeres csoportalakítást kívánunk mindenkinek!

Márton Emília
Hőgyész

Németh Anikó
Kocsola

Hogyan szólítják meg a könyvtárak a Z generáció tagjait, mennyiben igényel ez új szemléletet a szolgáltatások, a terek, a tartalmak vagy a könyvtári szerepek átgondolásában?

Hogyan????????

Szólítják meg

A KÖNYVTÁRAK

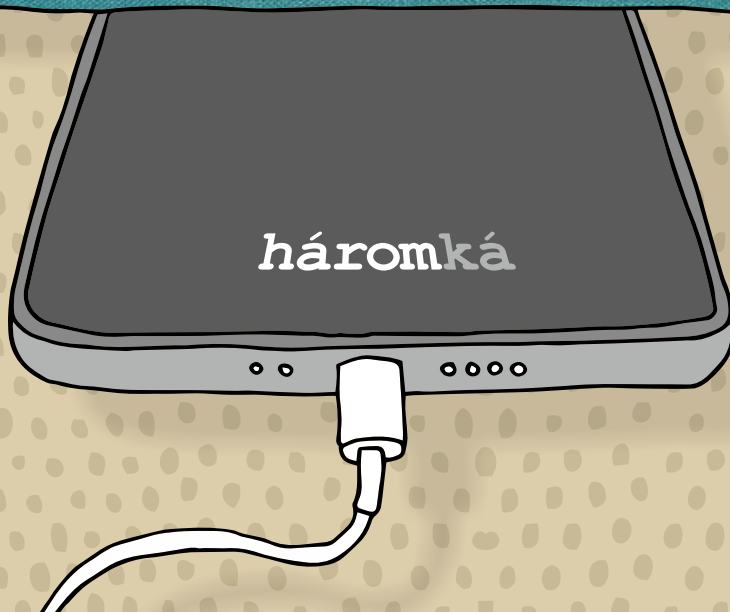
a Z generáció

TAGJAIT

????????

háromká

A legmeghatározóbb használói csoportunk a Z generáció, akiket a digitális, gyors és interaktív információfogyasztás jellemez. Számukra a hagyományos könyvtári működés önmagában már nem elegendő: kritikusak a túlzottan formális intézményi struktúrákkal szemben, és azokat a rugalmas, felhasználóbarát szolgáltatásokat részesítik előnyben, amelyek gyorsan reagálnak igényeikre.

Megszólításuk ott a legeredményesebb, ahol aktívan jelen vannak: elsősorban a közösségi média felületein, rövid, vizuális tartalmakkal, könnyen elérhető, online szolgáltatásokkal, gyors válaszadást biztosító csatornákon keresztül. Tanulási szokásaikat a vizualitás, a párhuzamos információfeldolgozás és a személyre szabott megoldások iránti igény határozza meg.

Kiemelt szerepet kapnak az online könyvtári szolgáltatások, a digitális katalógusok, adatbázisok, e-könyvek és folyóiratok. A könyvtári terek továbbra is fontosak: a csendes tanulótér és egyéni vagy csoportos tanulószobák mellett közösségi találkozóhelyként is funkcionálnak, amihez elengedhetetlen a Wi-Fi és a töltési lehetőségek biztosítása.

A Z generáció nem eltávolodik a könyvtáraktól, hanem más módon használja azokat. Az egyetemi könyvtárakat továbbra is a megbízható információk forrásának tekintik, ugyanakkor azonnali, rövid és pontos tájékoztatást várnak el. Feladatunk, hogy a digitális és mesterséges intelligenciával támogatott környezetben elősegítsük az önálló és kritikus gondolkodás fejlődését.

A felsőoktatási könyvtárak számára mindez nemcsak kihívás, hanem stratégiai lehetőség is: hosszú távon azok az intézmények maradhatnak relevánsak, amelyek képesek alkalmazkodni a változó digitális elvárásokhoz, közben megőrzik alapértékeiket – hiteles tudás közvetítését, az információs műveltség fejlesztését és közösségi szerepüket.

Tóth Csilla

Széchenyi István Egyetem
Egyetemi Könyvtár
és Levéltár,
Győr

A Károni János Megyei Könyvtár sokrétű és folyamatosan megújuló programkínálattal szolítja meg a fiatal korosztályt, aktívan bevonva őket a könyvtár közösségi életébe.

Olvasókörok, interkulturális estek, előadások, kiállítások, alkotóműhelyek és vetélkedők révén a résztvevők játékos, élményszerű formában ismerkedhetnek meg az irodalommal és a helyi értékekkel. A könyvtár kiemelt figyelmet fordít a digitalizációra is, lehetőséget biztosítva a korszerű technológiai eszközök kipróbálására. A felnőttérszegen kialakított ifjúsági sarok, valamint a friss és aktuális ifjúsági könyvállomány hozzájárul ahhoz, hogy a könyvtár vonzó, inspiráló közösségi térként működjön a fiatalok számára.

Irodalmi találkozók és írónagykövetek bevonásával az olvasás élményszerűvé és személyessé válik. A könyvtár további erőssége a kreatív, fiatalos munkaközösség, valamint a modern, barátságos épület, amely ideális környezetet teremt a közösségi és kulturális tevékenységekhez.

Gyulai Arthur

Károni János
Megyei Könyvtár,
Csíkszereda

A Z generáció megszólítása a könyvtári szolgáltatásmarketingben tudatos szemléletváltást és folyamatos jelenlétet igényel. A gyors, vizuálisan erős, élményalapú és személyre szabott kommunikáció mellett a hitelesség és a társadalmi relevancia is fókuszba kerül. Alapvető kérdés ezért számunkra, hogyan tudjuk a hagyományos gyűjteményi és kutatástámogató funkciókat olyan formában közvetíteni, amely valódi kapcsolódást teremthet. Megszólításuk hosszú távon meghatározza intézményünk társadalmi beágyazottságát.

E szemlélet mentén alakítottuk ki és indította el az Országgyűlés elnöke 2015-ben az Egyetemi-Kutatóintézeti Programot (Ekup), amelynek célja, hogy a fő gyűjtőköreinkhez kötődő hazai felsőoktatási intézményekkel, kutatóintézetekkel szoros szakmai együttműködést alakítsunk ki, így elérve azokat a hallgatókat, kutatókat, akiknek a munkáját a leghatékonyabban tudjuk támogatni.

A program nem pusztán frontális előadásokból, bemutató alkalmakból áll. A könyvtárban megszervezett egyedi alkalmak keretében interaktív, párbeszédre épülő formában ismertetjük meg a hallgatókkal állományunk és a kapcsolódó források és adatbázisok használatát, valamint a tudományos munkát támogató szolgáltatásainkat. Mindezt olyan kontextusban, amely a fiatal generáció számára is releváns kérdéseket érint.

Emellett tudatosan kilépünk saját falaink közül. Külső helyszíneken – egyetemeken, kutatóintézetekben, szakmai rendezvényeken – „házhoz visszük” a könyvtárat. A tréningek, workshopok és tematikus bemutatók lehetőséget teremtenek arra, hogy közvetlen kapcsolatot építsünk ki a hallgatókkal és oktatókkal. Ez a jelenlét nemcsak elérhetőséget, hanem partnerséget is jelent: a Z generáció számára a könyvtár így nem egy távoli intézmény, hanem aktív, reagáló és együttműködő tudásközpont. Tapasztalataink azt mutatják, hogy a személyes jelenlét, az interaktivitás és a szakmai hitelesség együttesen képesek vonzóvá tenni könyvtárunkat. Használóink megszólítása egy állandó tanulási és alkalmazkodási folyamat, amely hosszú távon formálja könyvtárunk szolgáltatási kultúráját, és amelynek eredményei a mindennapjainkban is látványosak: a 150 kutatóhely az olvasóteremben időnként kevésnek bizonyul.

Szóllás Péter

Országgyűlési
Könyvtár,
Budapest

Amikor ezt a kérdést elolvastam, első reakcióként a könyvtári rendszer adatai felé fordultam. Én az X generációhoz tartozom. Így megpróbáltam összegyűjteni, rendszerezni és beazonosítani a regisztrált olvasók között a Z generációhoz tartozó használókat.

A Pannónia Könyvtár regisztrált használóinak életkori megoszlásából egyértelműen kirajzolódik, hogy a könyvtár használói köréből éppen a Z generáció hiányzik a legnagyobb arányban.

Úgy vélem, a 14 év feletti használók számának mintegy kétharmados visszaesése – amely gyakorlatilag a Z generáció jelentős részét jelenti – nem kizárólag a szolgáltatások meglétével vagy hiányosságával magyarázható. Sokkal inkább egy élethelyzeti sajátosságot tükröz: az általános iskola befejezését követően a fiatalok többsége más városban folytatja középiskolai, majd felsőfokú tanulmányait. Ez az időszak gyakran az egyetem végéig tart, és együtt jár a helyi könyvtár használatának megszakadásával. Optimista megközelítésben azonban feltételezhető, hogy a fiatalok egy része később visszatér a városba, és ezzel párhuzamosan a könyvtár használatához is.

Hogy mégis mivel próbáljuk megszólítani a Z generációt? Az állomány átalakítása mellett fontos szerepet kapnak az élményalapú, informális tanulást támogató programok, például felolvasó, helytörténeti és kreatív események, amelyek nem hagyományos könyvtári keretek között kínálnak kapcsolódási pontot. Erre példa a „Szabad a próza” rendezvényünk, ahol kisvideókat készítünk és kérünk a felolvasásokról. Az idei évben megújul a honlapunk és újraélesztjük a közösségi oldalainkat. Könyvajánlókkal, helytörténeti rövid történetekkel.

Célunk nem feltétlenül az azonnali és folyamatos használat elérése, hanem egy hosszabb távú kapcsolat fenntartása, amelynek kezdete a saját olvasóink kinevelése. Törekszünk arra, hogy jó kapcsolatunk legyen a helyi óvodákkal és iskolákkal.

Dankó Friderika

Pannónia Kulturális Központ
és Könyvtár,
Balatonalmádi

Azt gondolom, szükség van arra, hogy új szemlélettel közelítsük meg a szolgáltatásokat, a nekik nyújtandó lehetőségeket, kollégáimmal együtt azzal is tisztában vagyunk, hogy a hatékony elérésért sokat kell tennünk. Hosszú évek óta szervezünk rendhagyó irodalomórákat, amelyekkel nagyon sok középiskolás osztályt tudunk elhívni intézményünkbe, főleg úgy, ha az órákat például Szécsi Noémi, Balla Gergő, Kemény Lili vagy épp Nyáry Krisztián tartja. Nyugodtan mondhatom, hogy ezeket az alkalmakat már várják az iskolák, a pedagógusokkal is sikerült jó kapcsolatokat kiépítenünk.

Az elmúlt évben a Budapesti Goethe Intézettel közös projektünkben kifejezetten a Z generáció is a célcsoportok között szerepelt. A közösségi média, az álhírek, az internetes világ aktuális problémáit igyekeztünk feldolgozni a csoportokkal, sokszor nemformális módszerekkel, mindezt külsős szakértők bevonásával.

A Belvárosi Fiókkönyvtárunkban néhány éve kialakítottunk egy ún. ifjúsági tanuló teret, amely a könyvtár nyitvatartási idejében várja a fiatalokat, de akár kisebb csoportokat is. A helyiség berendezései (babzsákok, kanapék) is segítenek abban, hogy közösségi térként működhessen a hely. Tisztában vagyunk vele, hogy a Z generáció érzékeny a fenntarthatóság és a társadalmi felelősségvállalás témáira, az elmúlt időszakban elkezdtünk e témákban is programokat szervezni.

A korosztálynak szervezett Könyvtámasz Olvasóklubunk négy éve működik, a foglalkozásokon sok könyvet és kapcsolódó témát tudtunk már átbeszélteni a tagokkal. És meg kell említenem azt is, hogy folyamatosan készítünk rövid videós könyvajánlókat, közösségimédia-kampányokat, amelyek reményeink szerint segíthetnek abban, hogy a könyvtár láthatóvá váljon ebben a korosztályban.

Szeifer Csaba

Csorba Győző Könyvtár,
Pécs

Ünnepelt a szakma a Magyar Kultúra Napján

Január 22-e, a Himnusz tisztázásának évfordulója idén túllépett a megszokott megemlékezéseken. A 2026-os ünnepsorozat struktúrájában és üzenetében is újat hozott: ez volt az első alkalom, hogy egy összehangolt országos gálasorozat kifejezetten az intézményrendszert működtető szakembereket – köztük kiemelkedő arányban a könyvtárosokat – állította fókuszba.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium kezdeményezése egységes keretbe foglalta az ünnepelést. A vármegyei kormányhivatalok gáláit Hankó Balázs kultúráért és innovációért felelős miniszter videóüzenete kapcsolta össze, virtuális hídként kötve össze az ország távoli pontjait. Ez a megoldás biztosította, hogy a tárcavezető gondolatai egyszerre hangozzanak el minden helyszínen, miután az elismeréseket, azaz a miniszteri elismerő okleveleket, a helyi közigazgatás vezetői, a főispánok és a közgyűlési elnökök adták át. A vármegyeszékhelyek – illetve a Kisalföld kiválóságainak díjazása kapcsán, kivételesen Sopronban – rendezvényein világossá vált, hogy a kulturális örökség megőrzéséhez és továbbadásához elhivatott szakemberek, köztük kiemelkedő számban könyvtárosok keltenek.

Ez a gesztus azt üzent: a kultúráközvetítés nem szigetszerű, magányos cselekedet, hanem egy országos hálózat működése, ahol a kistéleplési könyvtáros munkája ugyanannak a kulturális szövetnek a része, mint a nagyvárosi intézményvezetőké. Az elhangzott méltatások a kultúrát élő szolgáltatásként definiálták újra. Ennek pedig a könyvtárosok a kulcsszereplői: ők

azok, akik utat mutatnak az információk sűrűjében, és segítő kezet nyújtanak, legyen szó egy iskolai feladatról vagy digitális ügyintézésről.

Országsszerte mintegy hatszáz szakembert díjaztak, közülük közel kilencvenen a könyvtárosszakmát képviselték. A névsorból jól látszik, hogy a döntéshozók a teljes közkönyvtári rendszert figyelembe vették: a nagy vármegyei hatókörű intézmények – mint például a salgótarjáni Balassi Bálint, a tatabányai József Attila vagy épp a debreceni Méliusz Juhász Péter Könyvtár – munkatársai mellett szép számmal léphettek színpadra a kistéleplési ellátásban dolgozók is.

Bács-Kiskun vármegyében a díjazottak listája hűen tükrözte a területi lefedettséget: a kecskeméti szakemberek mellett például a lajosmizsei, kerekegyházi, sőt az imrehegyi és tabdi könyvtárosok munkáját is honorálták. Hasonlóan erős volt a szakmai jelenlét Komárom-Esztergom-

ban, Nógrádban, Jász-Nagykun-Szolnokban, Hevesben és Vas vármegyében is. Ez a széles merítés jelzi: a kulturális ellátás minősége és a helyi közösségek összetartása gyakran épp ezeken a szakembereken múlik.

Az ünnepség fontos hozadéka volt a láthatóság növekedése. Az indoklások és beszédek visszatérően utaltak arra, hogy a kultúra menedzselése komoly szakértelmet kíván, ebben pedig mindenki kiemelkedőt nyújtott. A díjazott könyvtárosok kétségtelenül a helyi társadalom aktív alakítói: legyen szó olvasás-népszerűsítésről, digitalizációról vagy közösségi terek üzemeltetéséről, ők biztosítják a folytonosságot. Az összehangolt események így váltak a szakmai teljesítmény méltó ünnepévé, elismerve azt, hogy a könyvtárakban az emberi munka a legértékesebb tényező.

Minden díjazottnak ezúton gratulálunk!

...visszaigazolást nyertünk, további erősítést és biztatást, kitüntető figyelmet
– fogalmazott dr. Horváth Sándor Domonkos, a győri vármegyei könyvtár igazgatója.

...jóleső meglepetésként ért mindannyiunkat. Bizunk abban, hogy a későbbiekben ez hagyománnyá válik – vélekedett Dézsi János, a gyulai könyvtár igazgatója, az MKE Békés vármegyei szervezetének elnöke.

...az elismeréssel fény vetült a könyvtári szakterületre, a könyvtárosok munkájára, melyet az emberekért, a vármegye településeinek élőkért végzünk – mondta Molnár Éva, a salgótarjáni vármegyei könyvtár igazgatója.

...a kitüntetés közös szakmai sikereink és a vármegyei könyvtáros közösség áldozatos munkájának elismerése, amely megerősít bennünket hivatástudatunkban
– válaszolta Tózsér Istvánné, az egri vármegyei könyvtár igazgatója.

...városaink és a vármegyénk olvasáskultúrájáért végzett tevékenységünk elismeréseként éljük meg ezt a kitüntetést – fogalmazott dr. Barátné Molnár Mónika, a szombathelyi vármegyei könyvtár igazgatója.

SZÉCHÉNYI KÖNYVESTÉK

OSZK
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

Új könyvekről a nemzet könyvtárában

Hagyományainkra építkezve 2025 októberétől heti-kétheti gyakorisággal könyvbemutatókra, könyves beszélgetésekre várjuk az érdeklődőket a budai Várban, a nemzeti könyvtárban. Sudár Annamária kollégámmal együtt sorozatszerkesztőként 2025 december közepéig tizenkét könyvestet szerveztünk meg – gyűjteményünkkel összhangban – a legváltozatosabb témákban.

Első alkalommal a Vértelen vértanúk. Kárpátországi szobrok, emlékművek, emlékhelyek – esszék című kötetet mutattuk be. A beszélgetés résztvevői Bedő Zoltán, Galbács Pál és Sarány István voltak, valamint a nemzeti könyvtár munkatársa, Elbe István. Az ő szavai foglalják össze legpontosabban a kötet jelentőségét: „...számos emlékművünket már jóval a területek elcsatolását hivatallossá tévő trianoni diktátum előtt szétverték vagy ledöntötték... Számos kérdés még válaszra vár, a feladat viszont adott: őrizni kell emlékhelyeinket, és nem csak az emlékeztetünkben.”

A következő héten Baritz Sarolta Laura OP domonkos nővérrel, közgazdással, és Regéczy-Béres Melindával, a Béres Gyógyszergyár Zrt. kommunikációs igazgatójával Laura nővér Summa oeconomiae.

Értekezések és beszélgetések az ember-központú gazdaságról című könyvről cseréltem eszmét. Programunkat az ikonikussá vált, Tőzsdecápák című film részletével indítottuk, a szállóigévé vált mondattal: Greed is good – a kapzsiság helyes! Valóban? Laura nővér azt a teológiai, filozófiai és közgazdaságtani összefüggésrendszert mutatja be, amely keretben megvizsgálja, hogy megteremthető-e az egyéni és társadalmi jólét – és nem jólét – a profit-maximalizálással szemben.

A két súlyos téma után Saly Noémi Se nem Buda, se nem Pest, de nem kevés évés című művét mutattuk be; a szerzővel Dede Franciska művelődéstörténész kollégánk beszélgetett. A könyv és az est hangulatát egyaránt jellemzi a szerző páratlan humora: „Földrajzilag a Duna-deltától Bakonybélíig, az északnyugat-amerikai eszkimóktól Szegedig, időben meg az ókori görögöktől a saját mai konyhámig rohangálok, látszólag fejvesztve.”

A következő könyvesten a látogatók a zene világába léphettek be a Mozart bikiniben – Zeneszerzők viselt dolgai című kötet kapcsán, és találkozhattak Bösze Ádámmal, aki hatalmas tudására építve, különleges szemszögből, fergeteges előadással vezette be a közönséget a klasszikus zene történetének titkaiba.

Ötödik rendezvényünkön a hazai televíziózás máig egyik legnépszerűbb képviselője, egy egész ország ikonja, Kudlik Júlia volt a vendégünk. A szólás mestersége: a kedves nézőknek és utódaiknak szeretettel című könyvről a kiadó, Bencsik Gábor kérdezte. A szerző mesélt gyermekkoráról, tanulmányairól, a televíziózás hőskoráról, a mai napig tevékeny életéről.

Novemberi első estünkön Fábri Anna irodalom- és művelődéstörténésszel és Darvasi Ferenc szerkesztővel, Dede Franciska művelődéstörténész, az OSZK munkatársa beszélgetett a Varázslat és valóság című életútinterjú-kötetről. Fábri Anna mesélt többek között a Magvető Kiadónál töltött csaknem két évtizedről, az ELTE legendás oktatójaként végzett munkájáról, valamint könyveiről.

Ezt követően a Balatoni értéktár harmadik kötetét mutattuk be Ismeretlen fejezetek a Pannon-tenger vidékéről címmel. A szerző, a Balaton-parton élő, a helyi értékeket jól ismerő és kutató Kovács Emőke beszélgetőtársa Sudár Annamária, az OSZK irodalmi szerkesztője volt. Szó esett többek között irodalomról, történelemlről, politikáról, a színház világáról és még szőlőskertekről is.

Deák-Sárosi László, a Népi gyermekmondókák dallamhangsúlyyal – CD-melléklettel című mű szerzője munkatársunk, akivel a kiadó képviselőjében Véghelyi Balázs beszélgetett, a mondókákból Jónás Gabriella és Szemerédi Bernadett színművészek adtak ízelítőt.

Következő programunk több szempontból is rendhagyó volt: Tengerecki hazaszáll címmel a száz éve született irodalmár, Tamkó Sirató Károly emlékére megrendezett napunkra hívtuk az érdeklődőket. Bemutattuk a Kalácsa együttes Tengerecki Pál című zenés könyvét: először Márjánovics Diána irodalomtörténész a költő munkásságát tekintette át, Gryllus Dániel pedig a költővel kapcsolatos személyes emlékeit idézte fel. Exkluzív pop-up minitárlatot rendeztünk Tamkó Sirató Károly életművéből, majd a Kalácsa együttes lemezbe-mutató koncertje zárta az eseményt.

Decemberben elsőként az Osiris Kiadó Helyesírás című kötetének új kiadását mutatuk be. A kézikönyvről a két szerzővel, Laczkó Krisztina nyelvészrel és Mártonfi Attila nyelvész-informatikussal Horváth Barnabás, az OSZK szerkesztője-korrektora és Szecsey-Mátis Bernadett, a könyvtár könyvkiadásért felelős munkatársa beszélgetett.

Ezt követően ismét Saly Noémi volt a vendégünk, ezúttal várostörténészként. A Budapesti kultúrtörténeti séták V. – A Tabán és a Naphegy, illetve a Budapesti kultúrtörténeti séták VI. – A Krisztinaváros című kötetekről beszélgetett Dede Franciska

2026-ban az előző évad koncepcióját visszük tovább, hogy minél sokrétűbben mutathassuk fel a külföldi és hazai szerzők, művek sokféleségét

kollégánkkal. Megelevenedett e városrészek múltja, tartalommal és jelentéssel lett teljes számos utca, épület, többek között színészek, szerzetesek, nyilasok és úttörő vezetők, és még Honthy Hanna és Makovecz Imre nyomában is járhattunk ezen az estén.

A Széchenyi-könyvestek tavalyi utolsó rendezvénye már a 2026-os évre, a Mohács 500 évfordulóra mutatott. Szilágyi István eredetileg 2002-ben megjelent, Hollóidó című nagyregényének új kiadása kapcsán beszélgetett a szerző özvegyével, Szilágyi Júlia nyugalmazott magyartanárval az OSZK két munkatársa, Farkas Gábor Farkas művelődéstörténész és Sudár Annamária irodalmi szerkesztő. A kiemelkedő jelentőségű regényt 2004-ben az UNESCO beválogatta azok közé a művek közé, amelyeknek világnyelvekre történő fordítását javasolta.

2026-ban az előző évad koncepcióját visszük tovább, hogy minél sokrétűbben mutathassuk fel a külföldi és hazai szerzők, művek sokféleségét; minél szélesebb körben, a legkülönbözőbb érdeklődésű emberek figyelmét felkeltsük tartalmas, izgalmas, értékes olvasnivalók iránt; hogy rendszeres könyves programot kínáljunk a nemzeti könyvtárban, így módon is igyekezve megosztani minden honfitársunkkal az olvasás iránti szenvedélyünket, a nemzeti könyvtárba beáramló és itt feldolgozott, közreadott, megőrzött művek, szavak erejét.

Jelen sorok írásakor már múlt időben beszélhetünk Nényei Pál Az irodalom visszavág című sorozatának részeként megjelent József Attila-kötete nagy sikerű bemutatójáról, illetve január végi két rendezvényünkről, a magyar művészeti mecenatúráról megjelent Mecénáskönyv és a Gryllusok című kötet bemutatójáról.

2026 tavaszán az alábbi könyvesteket tervezzük még:

2026. március 4., szerda 18 óra	Hidas J. Zakariás – Oláh Gergely Máté: Csönd neked. Szavak és csend határán egy bencés monostorban
2026. március 12., csütörtök 18 óra	Szigethy Gábor: Filmtűznéző. Magyar mozimúlt, 1946–1976
2026. március 18., szerda 18 óra	Schäffer Judit, a modern magyar jelmeztervezés megteremtője
2026. március 26., csütörtök 18 óra	Zsupán Edina: Laudatio principis. A wolfenbütteli corvinák
2026. április 7., kedd 18 óra	Pozsonyi Zsolt – Csillik Árpád: A 120 éves terv – A longevity titka
2026. április 15., szerda 18 óra	Mario Vargas Llosa: Csendes forradalom

A belépés ingyenes, minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Részletes információk:

/nemzetikonyvtar

Sokszínűség és befogadás

Beszámoló egy hágai workshopról

gyan lehetnek a könyvtárak olyan nyitott és otthonos teretek, amelyek a különböző háttérű emberek találkozásának stimulálásával elősegíthetik az előítéletek lebontását. A két napon négy-négy előadásra került sor, amelyeket beszélgetések, interaktív szekciók követtek.

A könyvtárak egyre többet foglalkoznak az aktív társadalmi szerepvállalás kérdéseivel, az értékek melletti kiállással. Az EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) a sokszínűség és befogadás témában rendezett egy kétnapos workshopot Hágában, a Holland Nemzeti Könyvtárban 2025 novemberében, amelyen minden országból egy fő vehetett részt az Európai Unió finanszírozásával. A workshop célja az volt, hogy befogadással és sokszínűséggel kapcsolatos tudásunk és tapasztalataink megosztásával közelebb kerüljünk olyan nehéz kérdésekhez, mint hogy mit jelent a gyakorlatban a könyvtárak semlegessége, függetlensége; hogyan léphetünk fel hatékonyan a kirekesztés ellen, vagy ho-

Az első nap megismerhettük az EBLIDA sokszínűség és befogadás érdekében tett törekvéseit, majd a házigazda, a Holland Nemzeti Könyvtár ilyen irányú erőfeszítéseit. Ugyan nagyon sok stratégiai dokumentum, nyilatkozat született a témában, de a könyvtárak és könyvtárosok szintjén ezeket nem feltétlenül ismerik, és még mindig nagyon sok teendő van a szakma értékeinek a mindennapokban való érvényesítése terén.

Ezt követte a World café, amelynek során öt asztalnál, öt kis csoport, öt kérdésre kereste a választ öt fordulóban. Minden asztalnál maradt egy fő, aki a végén összegezte a beszélgetések eredményeit, a

csoportok többi tagjai cserélődtek. A végén így mindenki minden asztalnál megfordult és minden kérdéssel kifejtette a véleményét. A teljesség igénye nélkül olyan témák kerültek sorra, mint a könyvtárak elmúlt évek során tapasztalt fejlődése a sokszínűség és a befogadás terén, az akadályozó tényezők, a közös fellépések és a szakmai szervezeteik szerepe. Megállapítottuk, hogy a könyvtár nem lehet befogadó intézmény, ha a benne dolgozók személyükben nem kellően befogadóak. Ugyan minden nemzet képviselője be tudott számolni sok előremutató gyakorlattal, etikai kódexekről, útmutatókról, izgalmas projektekről, de az egyes országok könyvtárügyének használók által érzékelt minősége minden esetben az olvasókkal kapcsolatban lévő könyvtárosoktól függ.

Első este a szervezők egy közösségi programra hívták a résztvevőket. Egy olasz étteremben bőséges vacsora és finom borok kíséretében volt alkalmunk informális körülmények között is megismerkedni egymással. A közös érdeklődés persze óhatatlanul is a könyvtáros témák felé sodorta a beszélgetéseket, de azért itt lehetőség nyílt az európai közélet, az irodalom vagy a sport aktualitásainak, a gasztronómiának vagy a kultúrák és a nyelvek közötti különbségeknek a megvitatására is. Öröm volt megtapasztalni, hogy milyen ismertségnek és népszerűségnek örvend a könyvtárosok körében a friss irodalmi Nobel-díjas Krasznahorkai László.

A második nap először négy rövid előadás alapján négy jó gyakorlatot ismerhettünk meg négy különböző országból, négy speciális célcsoport kapcsán. Először is megismerhettük a franciaországi Libri Global projektet, amelyben a könyvtárak a menekültek új környezetben való boldogulását

segítik. A projektben kidolgozott módszertani útmutató alapján más európai országok könyvtárai is elkezdtek alkalmazni a franciaországi tapasztalatokat. Egy varsói kolléganő az LMBTQ+ fiatalok könyvtári eszközökkel történő segítségének lengyelországi gyakorlatát mutatta be. Az ország lakossága az európai átlaghoz képest erősebb előítéletekkel bír ezen a csoportok tagjaival szemben, és a könyvtárosok sem minden esetben képeznek kivételt ebben a tekintetben. Litvániában egy megyei könyvtárban a szenzoros olvasás módszerével segítik az idegrendszeri betegségekben vagy demenciában szenvedő idős embereket. A módszer lényege, hogy több érzékszerv használatát teszi szükségessé, ezzel jobban stimulálva az agyat, hatékonyabbá téve a tanulást és a memorizálást. Végül egy finn előadásban egy bevándorló háttérű könyvtár szakos hallgatók szakmai identitásának alakulásáról szóló kutatás eredményeivel ismerkedhettünk meg. Míg ezek a hallgatók értelemeszerűen szeretnének a szakmai közösség tagjaivá válni, de a pályán lévők, akik ennek a közösségnek a szabályait meghatározzák, vegyesen adnak kirekesztő és befogadó impulzusokat, amelynek nyomán az integráció nem lehet teljes mértékben sikeres. Közös érdekünk lenne, hogy mindenki elsajátítsa a szakmánk közös értékeit, ugyanakkor ehhez sokkal nyitottabbnak, megengedőbbnek kellene lennünk az újonnan érkezőkkel szemben.

A szakmai program zárásaként egy úgynevezett fishbowl discusson, vagyis „hal-tál” beszélgetés következett. A résztvevők egy-egy kérdést írtak fel egy papírdarabra, és bedobták egy tálba. Ezután négy fő kiült középre, ők húztak egy kérdést, majd azt megvitatták. A módszer szabályai sze-

”

A teljesség igénye nélkül olyan témák kerültek sorra, mint a könyvtárak elmúlt évek során tapasztalt fejlődése a sokszínűség és a befogadás terén, az akadályozó tényezők, a közös fellépések és a szakmai szervezeteik szerepe

rint a többiek nem szólnak bele a beszélgetésbe, hanem csak figyelik azt. A középben lévő beszélgetők és a körben ülő megfigyelők azonban folyamatosan cserélődnek, így az előző beszélgetések tapasztalatait, következtetéseit megjelennek az újabb témák megvitatása során. Olyan kérdések kerültek terítékre, mint az értéksemlegeség kontra a társadalom közös értékeinek elfogadtatása, vagy hogy miként kerülhetik el a könyvtárak a politikai befolyást, hol

húzódik a szólásszabadság biztosításának és a kisebbségben lévő csoportok védelmének a határa? Fény derült számos szemléletbeli vagy kulturális különbségre. Például amíg a volt szocialista országok könyvtárosai a politikai semlegességet jellemzően úgy értelmezik, hogy a politikusoknak nem adnak lehetőséget a megszólalásra a könyvtár falain belül, addig a skandináv országokban éppen arra törekednek, hogy az intézményekben minden politikus véleményét első kézből ismerhessék meg a könyvtárhasználók, annak érdekében, hogy választópolgároként informált és felelős döntést tudjanak hozni a szavazások alkalmával.

A viták, az intenzív beszélgetések ráirányították a figyelmet arra, hogy még mindig sok feladatunk van a szakma alapértékeinek terén, mint a véleményszabadság védelme, a nyitottság és a befogadás. Érdekes módon a legfőbb gátló tényezőt nem a forráshiány vagy az elégtelen infrastruktúra, hanem a szemléletben, ismeretekben való hiányosságok jelentik szerte Európában. A megoldás útját az egymástól való tanulás, a problémák öszinte feltárása, az értékkonfliktusok azonosítása és megvitatása jelenthetik. Az EBLIDA workshopja pontosan ennek a szellemében született és valósult meg.

dhupla

digital humanities platform / digitális bölcsészeti platform

szövegkiadások entitástár kreatív műhely a dhupláról

Keresés

Digitális forráskiadás

Elkezdődött Keresztury Dezső levelezésének közzététele!

A nemzeti könyvtár legterjedelmesebb levelezése az alkotó közel 70 évnél aktív munkásságát és rendkívül összetett kapcsolatrendszerét mutatja meg.

A korpusz elsőként kiemelt tematikus egysége Keresztury Egy József festővel folytatott levelezése, amely elérhetővé vált felületünkön.

A megújulás útján

A nemzeti könyvtár tartalomszolgáltatásai 2.

A közgyűjtemények digitális szolgáltatásainak fejlődése egyre inkább túlmutat a klasszikus dokumentumalapú hozzáféréseken, és olyan komplex rendszerek irányába mozdul, amelyek a tartalmak értelmezett, újrafelhasználható és kutatható formában való publikálását célozzák.

E szemlélet egyik legjelentősebb hazai példája az OSZK Digitális Bölcsészeti Központja (DBK) által fejlesztett Digitális Bölcsészeti Platform, a dhUpla.

A platform célja, hogy a közgyűjtemények kéziratos forrásait korszerű, tudományos és ismeretterjesztő célokat egyaránt szolgáló formában tegye elérhetővé.

A szolgáltatás jelenleg négy fő komponensre épül. A szövegkiadások felület biztosítja az egyes dokumentumgyűjtemények tudományos igényű digitális publikálását. Az oldal jelenleg három fő típusba sorolja ezeket: digitális forráskiadások, például Keresztury Dezső levelezése, Móricz Zsigmond Tükör című naplói, A Tett folyóirat megjelent számai, a OSZK Vershaza kiállítás anyagai; digitális kritikai kiadások, például Móricz Zsigmond levelezésének részletes, jegyzetelt változata; digitális népszerűsítő kiadás Gróf Teleki László tanácsadása a nevelésről művéhez.

A szolgáltatásban minden szövegkiadás azonos szerkezettel jelenik meg, ahol egy részletes ismertető mutatja be a kézirat jellegét, történeti kontextusát, valamint az átíráshoz szükséges információkat. Egy gyűjteményt a kiadás szempontjából összetartozó digitális objektumok összessége jelenti. Ezek egy listában érhetők el, amelyeket a felhasználó több szempont alapján rendezhet, kereshet vagy szűrhet facetták alkalmazásával. Az egyes dokumentumok megnyitáskor az adott rekord metaadatai egy külön ablakban jeleníthetők meg, mint ahogy a dokumentumhoz kapcsolódó megjegyzések is. Továbbá a

Vershaza

Kölcsey Ferenc: Himnusz – kézirat (1823-01-22)

Metaadatok Megjegyzések

Himnusz, a Magyar népvilágos szavazásból.
Cseke. Január. 22d.
1823

Isten áld meg a Magyar
jó kedvű, bölcsőt,
Nyitja feljebb védő kart
Ha küzd ellenséggel,
Bál sors a' kit régen tép
Mert rá van asztalodó

Összített felhúzó
Karpat szent bérce,
Altalad nyert szép hazát
Benedegúzok vére.
"S merre zúgnak hajjai

Beintes felhúzó

Összített felhúzó
Karpat szent bérce,
Altalad nyert szép hazát
Benedegúzok vére.
"S merre zúgnak hajjai

Kiss József levelezése

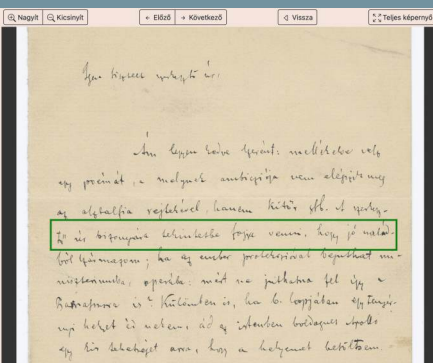
Ignotus – Kiss József (1890-07-10)

Metaadatok

Budapest, 1890. július 10^{én}.

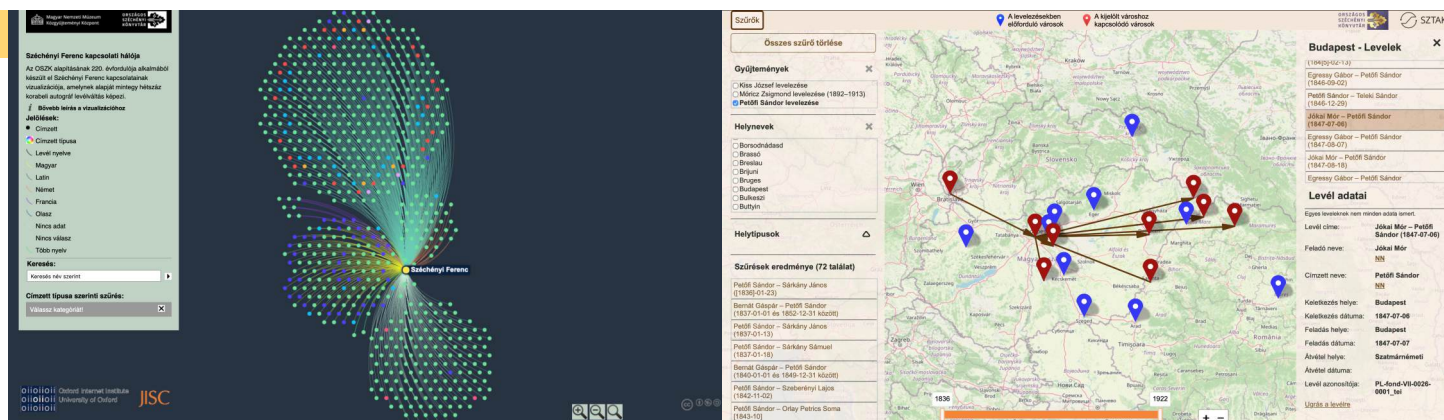
Igen tisztelt szerkesztő úr,
Am legyen kedve szerént: mellékelve veszek egy poémát, amelynek ambíciója nem elégszik meg az asztalra rejtéssel, hanem kitor stb. A szerkesztő úr bizonyára tekintetbe fogja venni, hogy jó család-ból származom; ha az ember protekcióval bejuthat m^l niszteriumba¹⁾, operába: miért ne juthatna fel így a Parnassusra is? Különben²⁾ is, ha b. lapjában egy ténylegnyi helyet ad nekem, ad az istenben boldogult Apolló egy kis tehetséget arra, hogy a helyemet betöltsöm.
Más kéresem is van a szerkesztő úrhoz, a ki-

A platform célja, hogy a közgyűjtemények kéziratos forrásait korszerű, tudományos és ismeretterjesztő célokat egyaránt szolgáló formában tegye elérhetővé

felületen lehetőség van a faksimile és az átírt szöveg egymás melletti megtekintésére, olvasására, egyes gyűjteményeknél a soronkénti összehasonlításra is. Utóbbi esetben az átírt kijelölt sora felett jelenik meg az eredeti kézirat képe, amit egy, a mesterséges intelligencián alapuló megoldás tesz lehetővé.

Az entitástár a szövegkiadásokhoz kapcsolódó névlem-információkat tartalmazza, amely nem csupán egy névmutató, ugyanis az azonosított névlemek

(személynevek, intézménynevek, helynevek, műcímek) hivatkozási pontokká is válnak, amelyek segítenek eligazodni a korpuszban, és lehetőséget adnak a külső névterekhez való kapcsolódásra is. Valamint a szövegkiadásokhoz hasonlóan itt is lehetőség van szabadszavas keresésre és típusok szerinti szűrésre.

A kreatív oldal olyan, az egyes szövegkiadásokhoz szorosan kapcsolódó anyagokat gyűjti egybe, amelyek kiegészítik a digitális szövegkiadásokat. Részben a digitális szöveg előállításánál születnek, részben pedig a kiadások készítésével párhuzamosan zajló kutatómunka eredményei. Minden ilyen jellegű tartalom rövid ismertetőt és gyakorlati útmutatót is tartalmaz. A felületen többféle adatvizualizáció érhető el, például térképes megjelenítés, kapcsolati háló, szófelhők, stilometriai elemzések, valamint egy virtuális szabadulószober.

A műhely fölön található meg az ún. dHUpa-specifikáció, amely a magyar nyelvű kéziratok források jelölő nyelvi kódolásához tartalmaz ajánlásokat, egyrészt a dHUpán való publikáláshoz, másrészt pedig ezen dokumentumok feldolgozásához nyújt segítséget, valamint itt lehet tájékozódni Magyarországon első e-mail-archíváló projektjéről és további kutatási érdekességekről.

A platform háttérében egy szerkesztőségi rendszer működik, amely támogatja a szövegek szerkesztését és jelölőnyelvi kódolását. A feldolgozó munka első lépéseként a kéziratok digitális másolatai a Transkribus szoftverbe kerülnek feltöltésre, amely alkalmas a kéziratok képi szegmentálás-

ra, mesterségesintelligencia-alapú kézirás-felismerésre és annotálásra. Továbbá lehetőséget ad saját kézirás-felismerő modell építésére is. (Az első publikus, magyar nyelvű számítógépes kézirás-felismerő modellt a nemzeti könyvtár tette közé 2022-ben.) Az így előállt átiratok exportja TEI XML formátumban történik, amikhez az Oxygen XML Editor segítségével további metaadatok és annotációk kerülnek felvételre, valamint adatgazdagításokkal egészül ki, amit a mesterséges intelligencián alapuló automatizált műveletek is segítenek, mint a már említett névlem-felismerés és beépített névlem-azonosítás (entitástár). Az Oxygen környezethez a DBK specifikációján alapuló keretrendszer (framework) is készült. Ez egy olyan szerkesztői felületet biztosít, amely mindenki számára könnyen használható a megadott jelölőnyelvben való jártasság nélkül is. Ez teszi lehetővé, hogy más közgyűjtemények vagy egyéni kutatók számára is elérhető legyen ezen publikálási platform.

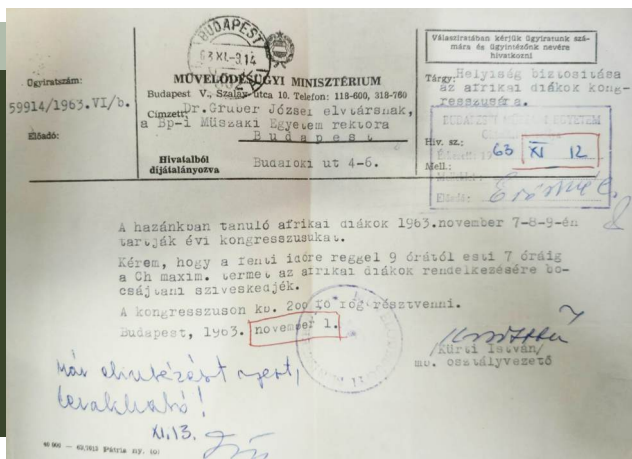
A digitális bölcsészeti munka azonban a szövegek gondozásán túl jelent még az előállt adatok közötti összefüggések feltárását, láthatóvá és kutathatóvá tételét is. Ezek közül kiemelendő a térképes vizualizáció, a nemzeti könyvtár és a HUN-REN SZTAKI közös fejlesztése, amely ezt szolgálja különösen a levelezési irányok földrajzi és időbeli megjelenítésével. Jelenleg három jelentős szerző (Móricz Zsigmond, Kiss József és Petőfi Sándor) levelezése szerepel a felületen. A térképes kereső lehetővé teszi a szerzői gyűjteményekben való keresést és az egyes levelekhez kapcsolódó helynevek, típusok (keletkezés, feladás, kézbesítés),

időintervallumok szerinti szűrést is. A vizualizációs modul adatainak előállítását automatikus metaadat-kinyeréssel történik a framework segítségével, amely által generált táblázat a levelek keletkezési, postázási és kézbesítési adatait tartalmazza, majd az ezt követő munkafolyamat során az itt megtalálható helynév entitásokhoz koordináták is párosítva lesznek. Az így megjelenített adatok nemcsak a dokumentum kontextusát gazdagítják, hanem olyan kapcsolatrendszereket is láthatóvá tesznek, amelyek a források egyedi vizsgálata során rejtve maradtak. Valamint a helynevek és levelek közötti hiperhivatkozások lehetővé teszik a közvetlen átjárást a térképes felület és a dHUpa-n közzétett levélszöveg között, így a kéziratok valóban „bejárhatóvá” válnak.

A dHUpa a szolgáltatások egyik legösszetettebb és leginnovatívabb példája. A platform egyrészt magas szintű tudományos igénytelenséggel teszi elérhetővé a történeti forrásokat, másrészt lehetővé teszi azok különböző szintű felhasználását oktatási, kutatási és kreatív célokra egyaránt. A kialakított szerkesztőségi környezet, a technológiai háttér, a szemantikus gazdagítás és a vizualizáció integrált rendszere példamutató modellként szolgálhat más közgyűjteményi szolgáltatások számára is.

A sorozat első része ide kattintva érhető el.

Egy afrikai építészmérnök-hallgató a magyar állam-biztonsági szervek látómezejében

1966 novemberében mintegy 230 afrikai ösztöndíjas egyetemi hallgató folytatott tanulmányokat Magyarországon, akik többsége Ghánából, Szudánból és a Kongói Köztársaságból érkeztek. Az évtizedekig tartó gyarmati elnyomás hatást gyakorolt mind politikai, mind pedig világnézetükre. Többen közülük az akkori szóhasználatnál élve imperialistaellenesek voltak, ám többen közülük a szocialista eszméket sem fogadták el. Ennek háttérében az állhatott, hogy közülük nagy számban tartottak fenn kapcsolatot Magyarországon működő nyugati államok diplomáciai képviselőivel, esetenként a követségek – hírszerzőgáncs – munkatársaival. Néhányan Magyarországra való megérkezésük előtt nyugati országban végezték egyetemi szintű tanulmányaikat. Mindezek együttesen járultak ahhoz, hogy a Belügyminisztérium III/II-4-b alosztályának egyik beosztottja, Kecskés Miklós rendőr őrnagy és Péter Mihály rendőr százados alosztályvezetők 1966. november 14-én egy objektum dosszié megnyitására tegyenek javaslatot.

A Belügyminisztérium figyelme a Budapesti Műszaki Egyetemre (továbbiakban BME) az afrikai ösztöndíjas hallgatókkal összefüggésben az 1963. november 7–9. között megrendezett éves kongresszusuk okán került előtérbe. A Művelődési Minisztérium részéről Kúrti István megbízott osztályvezető kérte, hogy nevezett napokra délelőtt 9 órától este 7 óráig biztosítsák „a Ch. maxim termet” az afrikai diákok rendelkezésére. Előzetes felmérés alapján 200 fő részvételére számítottak a szervezők, azonban a korabeli jelentések alapján ennek a számnak azonban csupán a fele vett részt a háromnapos eseményen.

A kongresszus előkészületeiről és lebonyolításáról szóló első jelentések a BM III/II-5-b alosztály által foglalkoztatott, „Novák” fedőnévvel író társadalmi kapcsolattól származtak. Jelentésében az afrikai diákok közötti ellentétes csoportosulások (szudáni, zanzibári, kenyai) kerültek előtérbe. Az állambiztonsági szervek „haladó gondolkodású”, „jobboldali nézeteket valló”, valamint a „kínai befolyás alatt álló” diákokra tagolták őket politikai orientációjuk alapján. Az értekezleten a szudáni és zanzibári – mint haladó gondolkodású – diákok befolyása érvényesült, különösen a diákbizottság tagjainak megválasztásában, ám korábbi jelentések alapján számolni kellett a kínai befolyás alatt álló diákok tevékenységével, akik nagyszámban vettek részt az eseményen. Többen közülük szoros kapcsolatot ápoltak a Kínai Népköztársaság Budapesti Nagykövetségével.

Az egyik ilyen hallgató, a BME Építészmérnöki Karának diákja, O. L. volt. 1962 és 1967 között végezte építészmérnöki tanulmányait, mely időszak alatt szoros kapcsolatot alakított ki az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanuló, kínai származású M. Y.-vel, a követség későbbi kulturális tanácsosával. A BM III/II-5-b alosztály által foglalkoztatott, „Tanár” fedőnévű társadalmi kapcsolat elmondása szerint O. L. lehetett az egyik olyan diák, aki a Kínai Nagykövetségtől kapott angol és francia nyelvű propagandaanyagokat terjesztette a diákok között a Zsombolyai utcában lévő diákokthozban. A korábban Pakh Den Aj Kollégiumként ismert intézet 1962-ben átalakult oktatási intézménnyé is, Külföldi Ösztöndíjasok Egyetemi Előkészítő Intézete néven. Ide a koreai diákok helyére afrikai, latin-amerikai, mongol, arab, kínai diákok kerültek, így érthető a kínaiak részéről angol, illetve francia nyelvű propa-

gandaanyagokkal való ellátásuk. O. L. szervezte legaktívabban a nagykövetség által időnként megrendezésre került filmvetítések látogatását, ahol a követség munkatársai beszélgetésbe elegyedtek velük, valamint propagandaanyagokkal látták el.

A kínai diákok hasonló filmvetítést szerettek volna megszervezni a kongresszus zárónapján is, azonban a magyar fél közbelépésének következtében – „műszaki akadály” miatt – a program végül nem valósult meg.

Bár O. L. a későbbiek során is többször előkerült jelentésekben, mint aki évek óta káros tevékenységet folytatott a diaktársai között, és akinek kínai beállítottsága az évek alatt egyre markánsabbá vált. 1966 végén odáig merészkedett, hogy egy Kelet-Berlinben megtartott konferenciára egy levelet juttatott el, melyben a következőket fogalmazta meg: „Mi Magyarországon tanuló diákok, akik fegyverrel harcolunk a forradalomért, kijelentjük, hogy akik a konferencián részt vesznek, nem támogatói szövetségünknek. [...] Egyesek nem rendelkeznek útlevelemmel, másokat pedig az egyetem nem engedett kiutazni. Akik kiutaztak, azokat a magyar belügyi szervek küldték. Én magam is Magyarországon tanuló, de ezt csak becsületből teszem.”

Korábbi tevékenységei, illetve a levél körül kialakult botránya ellenére a BME Levéltárában mind ez idáig nem találtam arra utaló forrást, hogy O. L.-ral szemben fegyelmi eljárást indítottak volna. Tanulmányait 1967 júniusában fejezte be, oklevelét június 26-án vehette át.

A FELNŐTTKÖNYVTÁR.

A DEÁK FERENC-NÉPKÖNYVTÁR, MELY MOST NYILT MEG BUDAPESTEN.

KÉGLI FERENC

A MAGYARORSZÁGI SZABADKÖMŰVESEK ÉS A KÖNYVTÁRAK A DUALIZMUS KORÁBAN

51
(126)

ÚJ SOROZAT

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRÁNAK KÖZLEMÉNYEI

A magyarországi szabadkőművesek és a könyvtárak a dualizmus korában

Az újkori magyar történelem intézményei, szervezetei között nincs még egy, amelyet annyira szélsőséges módon ítélnének meg, mint a szabadkőműves páholyokat. A jobboldali vélekedés a XX. századi történelmi traumákért elsősorban őket teszi felelőssé, haza- és nemzetárulónak tekinti a szerveződést; a baloldali és liberális narratíva ezzel szemben jámbor, apolitikus, tiszteletre méltó férfiak gyülekezetének látja, amely elsősorban karitatív tevékenységet végzett és a közművelődést segítő egyesületeket hozott létre, támogatott. A valóság nyilván valahol a két álláspont között van, érdemes ebből a szempontból az elkötelezetten baloldali Fejtő Ferenc (1909–2008) történész véleményét idézni a szervezet I. világháború alatti szerepéről: „...a szabadkőművesség – ez az elitisztikus, jól felépített és a politikai pártoknál jobban szervezett és központosított tömörülés – játszotta az élcspont szerepét abban, hogy a nagyhatalmak háborúja ideológiai háborúvá változott át abból a célból, hogy Európát köztársassággá alakítsa át.” (Fejtő Ferenc: *Rekviem egy hajdanvolt birodalomért: Ausztria-Magyarország szétrombolása*. Budapest: Minerva – Atlantisz, 1990. 318. p.)

Kégli Ferenc új könyvében a hazai szabadkőművesek dualizmuskori működésének egy területét, a könyvtárügyben betöltött szerepüket vizsgálja. A kis kötet hézagpótló munka; a korszakkal foglalkozó könyvtártörténeti munkák gyakorlatilag figyelmen kívül hagyják a könyvtárak és a szabadkőművesség kapcsolatát.

A kötet szerkezetileg két részből áll. Az első az „Adatok a páholykönyvtárak történeté-

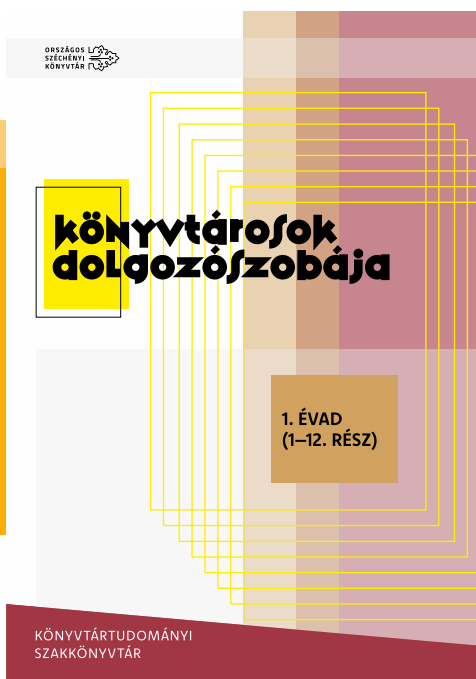
hez”. Ez a fejezet az egyes szabadkőműves páholyok saját, lényegében – mai kifejezéssel – szakkönyvtárait tekinti át. Ezek a változatos nagyságú, összetételű bibliotékák értelemszerűen elsősorban a szabadkőműves irodalmat, könyveket és folyóiratokat, újságokat gyűjtöttek és szolgáltattak tagjaiknak. A páholyok könyvtárost választottak, elkészítették kezelési és működési szabályzatukat, sok esetben összeállították a gyűjtemény katalógusát is – egyszóval könyvtárként működtek. Legjelentősebb Magyarország Symbolikus Nagypáholya könyvtára volt, amely a szabadkőművesség betiltása után az Országos Széchényi Könyvtárba, illetve onnan örökletétként a Képviselőházi Könyvtárba került. A 3481 kötet 1947-ben visszakerült az újra megalakult Nagypáholyba, hogy 1950-es ismételt betiltásuk után a könyvtárnak nyoma vesszen. A fejezet a nagypáholyok után betűrendben ismerteti az egyes településeken megalakult páholyok könyvtárát.

A kötet második része a „Szabadkőművesek a könyvtárakért”, vagyis azoknak a könyvtáraknak az ismertetése, amelyek megalapításában, működtetésében meghatározó szerepe volt a páholyoknak. A könyvtárak támogatása, netán alapítása kétségtelenül a szabadkőművesek tevékenységének egyik fontos területe volt, hiszen a testvérek a népművelést, az ismeretek terjesztését elsőrendű feladatuknak tekintették. Sokszor egyébként nem is a páholyok mint intézmények vettek részt a népkönyvtárak létesítésében, hanem szabadkőműves személyek különféle szervezeteket alapítva, közvetetten voltak közreműködők a közművelődés és a könyvtárak fejlesztésében.

Kégli írása nyomán jól kirajzolódik a századforduló pezsgő szellemi élete és a közművelődést fejleszteni óhajtó különféle szerveződések megalakulása. Elsősorban Budapestre volt jellemző a gyors fejlődés, de a vidéki városok is kivették részüket a műveltség terjesztéséből, amelynek egyik legfontosabb intézményének a könyvtárt tartották. 1899-ben alakult meg az Uránia Magyar Tudományos Egyesület a tudományok és a művészetek népszerűsítésére, illetve 1907-től az Uránia kezdte megszervezni a munkásgimnáziumok hálózatát, amelyek 1916-ra már hatvan intézményt számláltak és összesen 25 260 kötettel rendelkeztek. Ezeknek tekintélyes részét a szabadkőművesek juttatták az intézményekbe. Budapest mellett 21 olyan település, elsősorban város adatai találhatóak a kötetben, amelyeknek közművelődési könyvtára a szabadkőművesek támogatásával keletkezett és/vagy működött.

Kégli Ferenc a kötet anyaggyűjtése során a sajtóban, elsősorban a szabadkőműves sajtóban közreadott hírekre, írásokra támaszkodott, ő is hangsúlyozza, hogy levéltári kutatás alapján nyilván lehetne bővíteni a napvilágra került adatokat. De a kötet célját elérte a szerző: az írás jó alapot nyújt ahhoz, hogy a szabadkőművesek könyvtári tevékenysége elfoglalja megérdemelt helyét a hazai könyvtártörténetben.

Az MTA Könyvtár és Információs Központ által nyomtatott formában megjelentetett munka PDF-formátumban is olvasható a könyvtár repozitóriumban.

Könyvtárosok dolgozószobája

A könyvtárosok dolgozószobája nem egy nyilvános olvasóterem. Itt zajlik a „színpad mögötti” munka: a könyvek rendszerezése, katalogizálása, a ritkaságok restaurálása és a szakmai kutatás. Ha becsukjuk a szemünket és magunk elé képzeljük mi, könyvtárosok a dolgozószobánkat, akkor vagy egy klasszikus könyvtár mennyezetig érő sötét fapolcai, a gurulós létrák, a jellegzetes „könyvillat” és a zöld ernyős asztali lámpák jutnak eszünkbe – vagyis a könyvtáros a könyvtárban dolgozik, vagy folyóiratokkal, könyvekkel megrakott könyvkocsikkal zsúfolt modern irodák.

Rólunk, könyvtárosokról úgy képzelheti bárki, hogy ugyanolyan csendesek vagyunk a munkahelyünkön is, mint amilyen csendet biztosítunk az olvasóteremben. De mi tudjuk, hogy nem így van, hiszen a dolgozószobákban élénk diskurzus folyik munka közben. Tapasztalatcsere, tanács, megoldás, jó gyakorlat, vagy csak éppen megerősítés kérése egymástól, hogy jó lesz-e az előttünk álló feladatokra adott válaszuk – legyen az egy bibliográfiai forrás leírása vagy egy törlési probléma, a közbeszerzési tender műszaki tartalmának összeállítása vagy egy MI-prompt írása – az jó lesz-e.

Talán ebből a tudatalatti indítatásból kezdtünk el egy kerekasztalbeszélgetéssorozatot, ahol a lényeg, hogy a szakma emberi és informális oldalát előtérbe helyezve beszéljünk szakmánk aktualitásairól. Célunk az volt, hogy „megnyissuk” azt a képzeletbeli dolgozószobát, ahol a szakma legmeghatározóbb alakjai alkotnak, és lehetőséget adjunk a párbeszédre.

Az a megtisztelő feladat és felkérés ért, hogy a Könyvtártudományi Szakkönyvtár (KSZK) vezetőjeként legyek ennek a sorozatnak a háziasszonya. A beszélgetéseket mind rögzítettük és közzé is tesszük a nagyközönség számára, az OSZK YouTube-csatornáján. Az eseményekről rendszeres beszámolók is készültek a KSZK honlapján, a hírek közt. Ám szeretnénk volna, ha lenne még ettől is maradandóbb lejegyzett változata a beszélgetéseknek, ezért kollégánk, Kovács Gergő újra nézte a felvételeket, szó szerint kiemelte a résztvevők legfontosabb gondolatait, és újraírta az első évad leiratait, amelyeket dr. Szűts Etele, a Könyvtári Intézet igazgatója egy önálló kötetbe szerkesztett.

A beszélgetések témái saját érdeklődésünkből indultak (a teljesség igénye nélkül: szakkönyvtárak, digitalizálás, RDA-feldolgozás, mesterséges intelligencia (MI), helyismeret, szakfolyóiratok, szépirodalom a könyvtárban), majd kiegészültek mindazzal a rengeteg további témával (gyermekkönyvtárak, zöldkönyvtári mozgalom), amelyeket a KSZK a szakmai hírek változtatása és közvetítése révén szemlél. Rengeteg téma van még a tarsolyunkban, a második évad programnaplóra már teljes, és bőven vannak ötletek a harmadikra is.

Az első évadban tizenkét beszélgetés zajlott le. Mindegyiken a téma jeles képviselőit hívtuk meg, illetve olyan nem könyvtáros előadókat, akik segítettek elkalauzolni bennünket más vonatkozásokban is – így történt ez például az MI kapcsán. A kötet és a beszélgetések hitelességét pont az adja, hogy nem az elmélet előadásszerű közvetítését tűztük ki célul, hanem gyakorló szakemberek kötetlen beszélgetése révén tárjuk fel kérdéseket és a rájuk adott válaszokat – ha vannak –, illetve ráirányít-

suk a szakma figyelmét a még megoldatlan kérdésekre.

A beszélgetéseket közönség előtt vesszük fel, de irányított kérdések mentén zajlik, vagyis a résztvevőknek van idejük felkészülni a válaszokkal. Természetesen a közönség a beszélgetés végén még kérdezhet – adva némi spontaneitást az eseménynek.

A kötetnek is története van. Szerettük volna, ha könyvsorozatként lát napvilágot, vagy évkönyvként. De aztán inkább úgy döntöttünk, kapjon saját címet az első kötet, és könyvsorozatként adjuk közre a *Magyar Elektronikus Könyvtár* modern felületén.

Egy könyvajánló írására általában egy független személyt szoktunk felkérni. Most azonban én magam, a programozózat házigazdája szeretném ajánlani a kötetet a könyvtáros szakmabeliek, határterületek szakembereinek és minden érdeklődő számára; akár csak egy-egy fejezetet olvasnak végig, vagy talán mindegyiket.

Elfogult vagyok, hiszen első ilyen vállalkozás ez az én szakmai életemben is, de úgy vélem, színvonalas, tartalmas beszélgetéseket olvashatunk a kötetben, fontos és kortárs szakemberek gondolatait. Büszke vagyok erre a munkára, nagyon hálás vagyok a meghívott szakembereknek azért, hogy megosztották gondolataikat velünk, és bízom benne, hogy a közönség ugyanolyan szeretettel fogadja ezt a kötetet, mint amilyen izgalommal mi készítettük, az utókor pedig úgy fogja értékelni, hogy a kötet egy értékes szakmatörténeti forrás korunkról.

könyvtárosok dolgozószobája

KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI
SZAKKÖNYVTÁR

Elindult a Könyvtár- tudományi Szakkönyvtár hírlevele

Hazai és külföldi hírek a könyvtár- és
információtudományból

Állandó rovatok:

- gyermekirodalmi adatbázis,
- fölőpéldányok jegyzéke,
- hazai szakmai programok,
- külföldi szakmai események, webináriumok.

Könyvtárszakmai trendek, stratégiák, iránymutatások

Hot topic témák:

- fenntarthatóság – zöldkönyvtár,
- a nyílt tudomány hírei
(Open Access, Open Data, nyílt kezdeményezések),
- Mesterséges Intelligencia,
- archívumok, repozitóriumok újdonságai,
- kulturális örökség megőrzése,
- változások a jogszabályok, szabványok,
szabályzatok területén.

Szakmai események szabadon elérhető online anyagai

Hazai és külföldi pályázati felhívások

Könyvtárosok dolgozószobája című
kerekasztal-beszélgetések beszámolóí